

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI

KÜLTÜR AKTARIMI BAĞLAMINDA YABANCI DİL
OLARAK ARAPÇA VE TÜRKÇE ÖĞRETİMİ DERS
KİTAPLARININ KARŞILAŞTIRILMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TAWFİK ABDO TAHER ANAAM AL-SHARABI

DANIŞMAN

DOÇ. DR. ALPASLAN OKUR

OCAK 2019

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI

KÜLTÜR AKTARIMI BAĞLAMINDA YABANCI DİL
OLARAK ARAPÇA VE TÜRKÇE ÖĞRETİMİ DERS
KİTAPLARININ KARŞILAŞTIRILMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TAWFİK ABDO TAHER ANAAM AL-SHARABI

DANIŞMAN

DOÇ. DR. ALPASLAN OKUR

OCAK 2019

BİLDİRİM

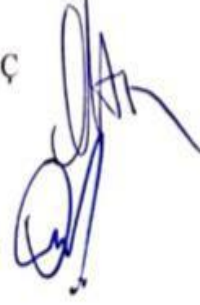
Hazırladığım tezimi tamamen kendi çalışmam olduğunu, akademik ve etik kuralları gözeterek çalıştığımı ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt ederim.

İmza
Tawfik AL-SHARABI

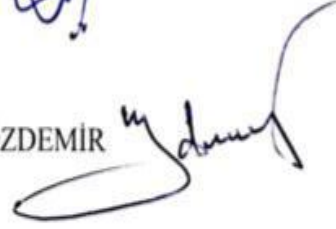
JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI

'Kültür Aktarımı Bağlamında Yabancı Dil Olarak Arapça ve Türkçe Öğretimi Ders Kitaplarının Karşılaştırılması' başlıklı bu yüksek lisans/~~doktora~~ tezi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı, Türkçe Eğitimi Bilim Dalında hazırlanmış ve jürimiz tarafından kabul edilmiştir.

Başkan Prof. Dr. İsmail GÜLEÇ

Üye Doç. Dr. Alpaslan OKUR

Üye Dr. Öğr. Üyesi Mehmet ÖZDEMİR

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

03/01/2019

(İmza)

Prof. Dr. Ömer Faruk TUTKUN

Enstitü Müdürü

ÖN SÖZ

En geniş coğrafyada en fazla kişi tarafından konuşulan dillerden biri olan Türkçe, her geçen gün daha geniş coğrafyada daha fazla kişi tarafından konuşulan dil durumuna gelmektedir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde pek çok konular farklı kaynaklar aracılığıyla aktarılırken bu konuların başında da kültürel unsurlar gelmektedir. Çünkü bir dilin yabancı dil olarak öğretilmesinde kültür aktarımı önemlidir.

Bu çalışmada kültürel unsurların öğretiminin önemi ders kitaplarındaki kültür aktarımı bağlamında incelenirken Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi ders kitapları ile Arapçanın yabancı dil olarak öğretimindeki ders kitapları karşılaştırılarak konu biraz daha açıklığa kavuşturulmak istenmiştir.

Böyle bir çalışmayı yaparken de pek çok kişinin desteği olmuş, görüşlerine başvurulmuştur. Yüksek lisans eğitimim boyunca bilgi ve deneyimlerinden yararlandığım, her konuda ve çalışmamızın her aşamasında desteğini gördüğüm, danışman Hocam Sayın Doç. Dr. Alpaslan OKUR'a teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca yüksek lisans eğitimim boyunca bana destek veren değerli kardeşlerime ve arkadaşlarıma çok; hayatım boyunca maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen aileme de teşekkür ederim.

ÖZET

KÜLTÜR AKTARIMI BAĞLAMINDA YABANCI DİL OLARAK ARAPÇA VE TÜRKÇE ÖĞRETİMİ DERS KİTAPLARININ KARŞILAŞTIRILMASI

Al-Sharabi, Tawfik

Yüksek Lisans Tezi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Alpaslan OKUR

Ocak, 2019. xiv+78 sayfa.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde yalnızca Türkçenin dil sistemi, dil yapılarının öğretilmesi genel dil kurallarının gösterilmesi değil aynı zamanda kültürel aktarımın yapılarak Türk kültürünün tanıtılması da amaçlanmaktadır. Bu, aynı zamanda Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesi bağlamında temele alınması gereken en önemli ilke niteliğindedir. Bununla birlikte kültür aktarımında bir dengenin olması gerektiği de söylenmelidir. Bu dengenin oluşabilmesi, dil öğretilecek hedef kitlenin kültürünün de tanınması hatta dil öğretiminde diğer kültüre yer verilmesi anlamına da gelmektedir. Bu çalışmada Arapçanın yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan ders kitapları ile Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan ders kitaplarının kültür aktarımı bağlamında karşılaştırılmasını amaçlanmaktadır. Yabancı dil öğretiminde en önemli basamaklardan biri öğrenilen dilin kültürünü de öğrenmektir. Çalışmada belirlenen kitapların A1 ve A2 seviyeleri kişiler arası ilişkilerin alt öğelerini oluşturan selamlaşma ve davranışlar, aile ilişkileri ve kuşaklar arası ilişkiler, misafir etme, ikram ve hediyeler bakımından incelemesi yapılmıştır. Araştırma yapılırken doküman analizi tekniği kullanılmış ve veriler tespit edilip bulgular kısmında tablolar halinde sunulmuştur. Araştırmanın yapılmasındaki amaçlardan biri belirlenen kültür öğeleri bakımından Türk kültürüyle, Arap kültürünün benzer ve farklı yönlerini tespit etmektir. Bunun yanı sıra tespit edilen verilerin Türkçeyi öğrenen kişilere ve Arapçayı öğrenen kişilere faydalı olup olmadığına bakılmıştır.

Betimsel nitelikli bu çalışmada veri topluma yöntemi olarak doküman taraması yönteminden yararlanılmıştır. Elde edilen verilerin analizinde ise frekans dağılımları ve yüzde oranları kullanılmıştır. Sonuç ve öneriler kısmında yapılan taramalar sonucunda elde edilen bulgular yorumlanmış, araştırmayla ilgili çeşitli öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Türkçe, Arapça, Kültür aktarımı, Topluma yöntemi, Yabancı dil olarak Türkçe, Yabancı dil olarak Arapça.

ABSTRACT

COMPARISON OF TEACHING ARABIC AND TURKISH COURSE BOOKS AS A FOREIGN LANGUAGE IN THE CONTEXT OF CULTURE TRANSFER

Al-Sharabi, Tawfik

Master's Degree Thesis, Turkish and Social Sciences Education

Supervisor: Assoc. Dr. Alpaslan OKUR

January 2019. xiv+78 pages.

In teaching Turkish as a foreign language, it is aimed not only to teach the language system of the Turkic language, to teach the language constructions, but also to introduce the Turkish culture by carrying out the cultural transmission at the same time. This is also the most important principle that should be taken in the context of teaching Turkish as a foreign language at the same time. However, it should be said that there should be a balance in the transfer of culture. This equilibrium can be formed, it also means that the target language to be taught is recognized as a cultural feature, or even other cultural place is given in language teaching. In this study, it is aimed to compare textbooks used in teaching Arabic as a foreign language and textbooks used in teaching Turkish as a foreign language in the context of culture transfer. One of the most important steps in foreign language teaching is to learn the language of the learned language. The books that were determined in the study were examined in terms of salutations and behaviors which constitute the sub-subjects of interpersonal relations, family relations and intergenerational relations, hospitality, catering and gifts. Document analysis technique was used during the research and data were presented and presented in tabular form in the findings. One of the purposes of the research is to identify similar and different aspects of Arabic culture with Turkish culture in terms of determined cultural properties. In addition to this, it was examined whether the data obtained were useful for the learners of Turkic and the people who learned Arabic.

In this descriptive study, document scanning will be used as the data collection method. In the analysis of obtained data, frequency distributions and percentage ratios will be used. The findings obtained in the conclusions and suggestions section were interpreted and various suggestions related to the research were presented.

Keywords: Turkish, Arabic, Cultural transfer, Method of gathering, Turkish as a foreign language, Arabic as a foreign language.

İÇİNDEKİLER

Bildirim.....	İV
Jüri Üyelerinin İmza Sayfası.....	V
Özet	Vİİ
Abstract.....	İX
İçindekiler	Xİ
Tablolar Listesi	XIV
Bölüm I.....	1
Giriş	1
1.1 Amaç	4
1.2 Önemi.....	4
1.3 Sınırlılıklar	5
1.4 Tanımlar	6
1.5 Simgeler Ve Kısaltmalar	7
Bölüm II.....	8
Kuramsal Çerçeve Ve İlgili Araştırmalar	8
2.1 Dil Nedir?.....	8
2.2 Kültür Nedir?.....	9
2.3 Yabancı Dil Öğretiminde İlkeler	11
2.4 Yabancı Dil Öğretiminde Materyal Kullanımı.....	13
2.5 Dil İle Kültür İlişkisi.....	15
2.6 Avrupa Dil Portfolyosu	18
2.7 Avrupa Dil Portfolyosu Kültür Aktarımı	20
2.8 Yabancı Dil Öğretiminde Kültür Aktarımı	23
2.9 Yabancı Dil Olarak Türkçe Ve Arapça Öğretiminde Metin Uyarlama	26

2.10	Yabancılara Türkçe Ve Arapça Öğretiminde Ölçme Ve Değerlendirme	27
2.11	Yabancılara Yabancı Dil Öğretimi	29
	Bölüm III	32
	Bulgular	32
3.1	Arapça Ders Kitapları Seviyesi Ve İstanbul Yayınları A1– A2 Seviyesi Kitaplarının Tanıtılması.....	32
3.2	İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı A1-A2 (Başlangıç Düzey)	33
3.3	Kitapların Sosyo – Kültürel Özellikler Bakımından İncelenmesi	34
3.4	Arapça Ders Kitapları (Başlangıç Düzey).....	35
3.5	Kitapların Sosyo – Kültürel Özellikler Bakımından İncelenmesi	36
3.6	İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı Ve Arapça Yabancılar İçin Ders Kitabı (A1 – A2) Selamlaşma Ve Davranış İfadeleri Bakımından İncelenmesi	37
3.7	İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı Ve Arapça Yabancılar İçin Ders Kitabı (A1 – A2) Aile Yapıları Ve Kuşaklar Arası İlişkiler Bakımından İncelenmesi	40
3.8	İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı Ve Arapça Yabancılar İçin Ders Kitabı (A1 – A2) Konuk Etme, İkram Ve Hediyeler Bakımından İncelenmesi	45
3.9	Yabancı Dil Olarak Türkçe Ve Arapça Öğretiminde Kültür Aktarımı	51
	Bölüm IV	55
	Tartışma, Sonuç Ve Öneriler	55
4.1	Dil İle Kültür Öğretimi Ve Öğrenimi	55
4.2	Türkçe Ve Arapça Öğretimi Ve Kültür Öğretimi.....	56
4.3	Arapça Öğretim Kitabında Kültür Varlığı	58
4.4	Türkçe Öğretim Kitabında Kültür Varlığı.....	60

4.5	Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kullanılan Ders Kitaplarının Temel İşlevleri	62
4.6	Yabancılara Türkçe Ve Arapça Öğretiminde Metinlerin Önemi	64
4.7	Türkçe Ve Arapça Ders Kitaplarındaki Metinlerin Özellikleri.....	65
4.8	Yabancı Dil Olarak Arapça Ve Türkçe Sosyo– Kültürel Bilgiler Ve Ders Kitapları.....	66
4.9	Yabancı Dil Olarak Arapça Ve Türkçe Okuma Kültürü Kapsamında Görsel Okumanın Yeri Ve Önemi	68
4.10	Sonuç Ve Öneriler	70
	Kaynakça	73
	Özgeçmiş Ve İletişim Bilgisi.....	78

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1. İncelemesi Yapılacak Kültürel Ögeler	37
Tablo 2. Selamlaşma İfadeleri Ve Davranışlar	38
Tablo 3. Aile İlişkileri Ve Kuşaklar Arası İlişkiler	40
Tablo 4. Misafir Etme, İkram, Hediye	45
Tablo 5. Ölçekler Günlük Yaşam A1 Ve A2 İstanbul Kitabında Türk Yemekleri:	51
Tablo 6. Ölçekler Günlük Yaşam A1 / A2 Arapça Ders Kitabında Arap Yemekleri:	52
Tablo 7: Ölçekler Günlük Yaşam A1 Ve A2 Dil Öğretim Kitaplarında Ortak Bulunan Yemekler:	53

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bir dilin yabancı dil olarak öğretimi yalnızca o dilin dil bilgisinin öğretimi veya sözcük hazinesinin aktarımı demek değildir. Aynı zamanda topluma ait kültürel kodların da dil aracılığıyla karşı tarafa aktarılması gerekir; zira dil, kültürün hem taşıyıcısı hem de yaşatıcısı konumundadır. Yani her dil; o toplumun kültürü ile doğar, yaşar, gelişir ve ölür. Kültürü dilden ayrı ve dili de kültürden bağımsız düşünmek, öğretim sürecinin yanlış planlanmasına neden olacaktır. Öyleyse dil öğretiminde kültüre de yer vermek gereklidir. Peki kültür tanımı neleri içermektedir?

TDK'e göre "Kültür, tarihi toplumsal gelişim süreci içinde, yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünüdür" (TDK, 1988). Dolayısıyla dil eğitimi kültürden ayrı düşünmek mümkün değildir. Bir dilin yabancı dil olarak öğretimi söz konusu olduğunda ise kültür aktarımı daha da önemli bir hal almaktadır.

Ancak alanla ilgili yazılar incelendiğinde dil derslerinde kültür aktarımına yer vermenin gerekliliği zaman zaman tartışılmıştır. Uzmanlar bir dilin öğretildiği coğrafyanın kültür aktarımı bağlamında önemli olduğunu düşünmektedirler. Bazı araştırmacılar bu tartışmanın ana odağını, mekânın oluşturduğunu ileri sürmektedirler. Örneğin Bayyurt'a göre Türkçenin yabancı dil olarak öğrenildiği ortam Türkiye olduğu zaman Türkçe öğretmenlerinin Türk kültürü ile ilgili bilgiler vermesi gerekmektedir. Çünkü, Türkiye'nin kültürüyle tanışık olmadan dili öğrenmek ve kullanmak teknik olarak mümkün değildir (Bayyurt,2011: 34). Eğer bir dil o dilin ana dili olarak konuşulduğu coğrafyanın dışında bir mekânda öğretiliyorsa o zaman kültür aktarımının aynı zamanda önemli olmadığını

düşünenlerin sayısı oldukça fazladır. Mesela, Türkçe ana dil olarak çok yaygınlaşmaktadır. Türkçe, halihazırda yaklaşık 220 milyon insan tarafından konuşulmaktadır. Türkçe bugün yaklaşık 12 milyon kilometre karelik geniş bir coğrafyada konuşulmaktadır. Diğer taraftan günümüzde toplumların çok kültürlü yapılara dönüşmesi nedeniyle Bayyurt'un sözünü ettiği dil eğitiminde kültürün mekânsal duruma göre yer verilmesi durumu aslında geçerliliğini kısmen yitirmiştir denilebilir. Zira günümüz toplumları, küreselleşmenin de etkisiyle çok kültürlü yaşam biçimine ayak uydurmaya çalışmakta ve bireyler arası ilişkilerde de kültür yine anahtar rol oynamaktadır.

Bugüne kadar birçok araştırmacı tarafından kültür kavramının çeşitli tanımları yapılmıştır. "Kültür; toplum, insanoğlu, eğitim süreci ve kültürel muhteva gibi değişkenlerin ve bunlar arasındaki karmaşık ilişkilerin bir işlevidir" (Güvenç, 1994: 101). Gökalp'e göre ise kültür, "Bir milletin dinî, ahlaki, akli, estetik, lisani, iktisadi ve fennî hayatlarının ahenkli bir bütünüdür" (Gökalp,1975: 27). Kültürel eserler, eğitim-öğretim gibi birçok unsur vasıtasıyla kültürün aktarıldığı bilinmektedir. Bundan dolayı kültürel eserler ve eğitim-öğretim kültür taşıyıcı iki önemli unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle, eğitim ve öğretimin ana görevi canlı kültürü aktarmaya devam etmektedir. Ülkenin kurucu unsurlarından olan dil, aynı zamanda kültürün şekillendirilmesinde ve sürdürülmesinde de en önemli rolü oynamıştır. Güneş'in 2014'te yayımlanan çalışmasınının 25. sayfasında kültür şöyle tanımlanmaktadır: "Kültür kavramının farklı anlamları vardır. O, kültürü bazen mevcut, bazen düşünme ve bazen de hissetmenin bir yol olarak açıklamaktadır". Kültür, tarihsel gelişim sürecinde toplum tarafından yaratılan maddi ve manevi değerlerdir. Dil kültürün taşıyıcısı ve ana unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır. Dil olmadığı zaman kültür olmaz. Örneğin, Türk dili olmasaydı Türk kültürü diye bir şey de olmayacaktı.

Bir toplumun tarihsel süreç içerisinde ürettiği ve kuşaktan kuşağa aktardığı her türlü maddi ve manevi özelliklerin bütününe kültür denir. Kültür, bir toplumun kimliğini oluşturur, onu diğer toplumlardan ayırır. Bu nedenle kültür, bir toplumun yaşama ve düşünme tarzı olarak açıklanabilir. Aynı zamanda kültür, insanın doğan aynı mücadelesi süresinde öğrettiği her şey maddi ya da manevi, insanın öğretim olan her şey değerlerde dahil olmak üzere kültürü oluşturmaktadır. Yani kültür, bir

toplumun kimliğini oluşturur, onu diğer toplumlardan ayırır; aynı zamanda Güneş'in 2014'te yayınlanan çalışmasının 25. Sayfasında "Kültür topluma özgü duygular, düşünceler, sanat eserleri, inançlar ve değerler." olarak açıklamaktadır. Kültür bir topluma ait düşünce ve sanat eserlerinin bütünüdür. Aynı zamanda her milletin de kültür vardır. Her milletin kültürü farklı şekillerde ortaya çıkmaktadır.

Hayat tarzı olarak kültür, aynı zamanda günlük yaşamın bir parçasıdır. Nitekim, kültüre ilişkin izleri topluma ait konuşma tarzlarında, yeme-içme alışkanlıklarında, eğlenme biçimlerinde sözün özü yaşamın her alanında görmek mümkündür. Toplumsal sınıflar arasındaki farkların katı olduğu çağlarda toplumlar sadece dilleri ve renkleri ile değil; aynı zamanda giyim, ölüm törenleri, eğlenme ve benzeri tutumlarıyla birbirinden ayırt edilebiliyorlardı. Ancak bununla beraber kültür ile yaşam arasında bir karşıtlık olgusu da gelişmeye başlamıştır. Örneğin, Nikolay Berdyae'e göre "Kültür ile yaşam arasında bir çeşit karşıtlık vardır. Yaşam, uygarlaşmış, mutluluk ve bolluk içinde olunca, kültürün yaratıcılığı zayıflar ve kültür gerilemeye başlar; bunun daha ileri aşamasında ise kültürün yerini uygarlık alır" (Sorokin, 1997: 130-131). Zaten bütün bu unsurların var olması için, millet var olmalıdır. Dil, milletin ve diğer kültürel unsurların oluşumunun ana eksenidir. Toplumda var olan her değer kültür olarak değerlendirilir. İnsanın yaşama tarzı, benimsediği değer ve davranışlar kültür kapsamına dahildir.

Uygur, kültürün kapsamını açıklarken şu ifadeleri kullanmaktadır. "Teknik, ekonomi, hukuk, estetik, bilim, devlet, yöntem- insanın meydana getirdiği her şey kültüre girer". Özellikle yabancı dil öğretiminde öğrenilen dile ait yeme, içme kültürünün ve eğlenme, giyinme gibi diğer sosyal davranışların öğretilmesi önemlidir. Aynı zamanda Uygur'a göre "Örgütler, dernekler, kurumlar, okullar, tüm kendilerine ilişkin şeylerle birlikte kültürden sayılırlar. İnsanlar arasındaki her çeşit karşılıklı etkileşmelere, her türlü yapıp yaratma alışkanlıklarına, bütün 'manevi' ve 'maddesel' yapıt ve ürünlere kültür denir" (Uygur, 1996:17).

Demek ki; kültür, belli bir topluluğun inançları, tutumları, gelenekleri, davranış şekilleri ve sosyal gelenekleri bütünüdür. Aynı zamanda belirli bir grup insanı belli bir zaman diliminde birbirinden ayıran fikirler, gelenekler, beceriler, sanatlar ve araçlar vardır. Her zaman kültür ve dilin birlikte hareket ettiği vakıadır.

İnsanoğlunun hayatı boyunca kazandığı birikimler dil ve kültüre yansır ve onları zenginleştirip geliştirmektedir. Günümüzde var olan birçok kültür değeri dilin gelişimi ile ortaya çıkmıştır.

1.1 AMAÇ

Bu çalışmanın amacı, Türkçenin ve Arapçanın yabancı dil olarak öğretildiği ortamlarda kullanılmakta olan ders kitaplarını kültür aktarımı bağlamında incelemektir. Aynı zamanda bir dilin yabancılara öğretimi esnasında o dile ait kültürün de öğretilmesi dilin öğretimine yarar sağlayacaktır. Yabancılara dil öğretimi yalnızca bir gramer öğretimi demek değildir. Dil ile kültür ilişkisi çerçevesinde dil öğretimi esnasında kültürün aktarılması kaçınılmaz bir zorunluluktur. Bunun için yabancılara dil öğretimi amacıyla yazılmış kitapların o dile ait kültür unsurlarının tanıtıldığı metinlerle donatılması kültürün aktarıcısı olan dilin daha iyi öğretilmesi ve anlaşılmasını sağlayacaktır.

1.2 ÖNEMİ

Günümüze kadar kültür sözcüğü için farklı disiplinlerde birçok tanım yapılmıştır.

Tutar'ın 2016'da yayınlanan çalışmasının 116. sayfasında "Kültürün kavramının unsurları arasında yer alan gelenek, duygu, düşünce, bilgi ve dil onun soyut yönünü, sanat somut yönünü, yaşayış biçimi ise somut ve soyut yönünü birlikte ifade eder". Cümleleri ile kültür kavramının sınırları çizilmiş ve önemine vurgu yapılmıştır. Dolayısı ile kültürün, bir nesilden bir sonrakine aktarılması gerekmektedir. Bunun nedenle yeni nesile bir yaşam şeklinin nasıl olduğunu öğretmemiz göstermektedir. Tutar'a göre de 2016'da yayınlanan çalışmasının 116. sayfasında "Kültür en geniş anlamıyla insanoğlunun doğada değişim yaratarak ortaya çıkardığı her türlü fiziksel ve düşünsel birikimdir".

Dil ile kültür, bir toplum içinde o toplumun bütün kişilerinin katkılarıyla oluşmaktadır. Bundan dolayı birbirinden ayrı yaşayan topluluklar, kendi duygu ve düşüncelerini kolaylıkla anlayabilirler. Kültür büyük bir öneme sahiptir. Toplumun üyeleri arasındaki bütünleşme bireylerarası eğilimleri ve ortak çıkarları bulmayı sağlamaktadır. Bir toplumu diğer toplumlardan ayıran, ulusal nitelik ve mirasın oluşumu sosyal varlığın etkinleştirilmesi ve uyumunun desteklenmesidir. Kültür, kişiye özellikle de onun kişilik gelişiminde var olması gereken davranış, düşünce ve duyguların resmini verir. Bu anlamda birey yaşamını etkileyen değer ve gelenekler üzerine doğar. Dilinin gelişimi birlikte bilim ve sanatta da ilerlemeyi mümkün kılmaktadır. Bu nedenle, toplumun manevi değerleri, gelişmiş bir dil vasıtasıyla oluşturulmaktadır. Soyut olan bu değerler, ancak dille ortaya konur ve somutlaşabilir. Yani yine dil aracılığı ile gelecek kuşaklara aktarılır. Bu arada dil ve kültür arasında organik bir ilişki vardır. Dil ve kültür arasındaki ilişkinin değer yönü de kültürün dil üzerindeki bilirdeceği etkisidir. Dolayısıyla bu çerçeveden bakacak olursak dil toplumun aynasıdır. Zaten bu örnek her şeyi açıklamaktadır. Kültürümüzü dilimizle aktarmaktayız. Bir turist ülkemizi ziyarete gelip de kültürümüzü tanımak istese bulunduğu bölgenin diline, çevrede yazılı olan (hat) tarihi levhalara ve herhalde resim tarihi tablolara bakması yeterli olacaktır. Değişik milletlerin kültürünü tanımak isteyen kişiler o milletlerin diline bakarak onların kültürlerini rahatlıkla tanıyabilir.

1.3 SINIRLILIKLAR

Araştırma, Türkçe bilmeyen öğrenciler için ve Arapça yabancılar için öğretim seviyenin A1-A2 (ilk düzey) başlangıç seviyesi ders kitapları ile sınırlıdır. Ayrıca kitaplar kişiler arası ilişkiler doğrultusunda belirlenen üç alt ögeye (selamlaşma ve davranışlar, aile ilişkileri ve kuşaklar arası ilişkiler, misafir etme ikram ve hediyeler) göre incelenmiştir. Kültür ögesinin seçimi konusunda belirlenen seviyelere dikkat edilmiştir. Bu ders kitapların incelenip değerlendirilmesi ve materyal olarak yabancılar için Türkçe ve Arapça ders kitapları kullanılmıştır.

Yabancı dil öğretim kitapları hazırlanırken, dilin oluştuğu kültürün unsurlarına da yer vermek gerekmektedir.

1.4 TANIMLAR

Dil, kültürün en önemli koruyucusu ve aktarıcısıdır. Aynı zamanda dil ve kültür kavramları da belli bir topluluk bağlamındadır. Yabancı dil öğreten kitaplarda kültür farklı bir bölüm olarak öğrencilere sunulmalıdır. Öğreten kitaplarda öğretilen kültür ögesi işlenen konuya uygun şekilde yabancılar öğretilmelidir. Bu durum sadece Türkçenin öğretiminde değil aynı zamanda Arapça ve diğer dillerin öğretiminde de uygulanmalıdır. Yeni dil olarak Türkçe öğreten kitaplara ve yabancı dil olarak Arapça öğreten kitaplara bakıldığında kültür konusunun öğretiminde eksiklikler mevcuttur. Bu nedenle belirlenen kültürel öğelerin her iki kültürde benzer ve farklı yönlerinin olup olmadığının tespit edilmiştir.

1.5 SİMGELER VE KISALTMALAR

TDK: Türk Dil Kurumu

ADP: Avrupa Dil Portfolyosu

DAORÇ: Diller İçin Avrupa Ortak Referans Çerçevesi

TÖMER: Türkçe Öğretim Merkezi

CEF: Common European Framework

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1 DİL NEDİR?

İnsanların hayatında en önemli iletişim sistemine dil denir. İnsanlar yaşamında her şeyleri dil vasıtasıyla gerçekleştirir. Özbay'ın 2003'te yayınlanan çalışmasınının 6. sayfasında "Dil, kültür ve medeniyetin gelişiminden insanların günlük hayatındaki problemlerinin çözümüne kadar her alanda önemli fonksiyonlara sahip bir iletişim aracıdır". Denmektedir. Zira, dil güçlü ve sevgisi aynı ulus içerisinde yaşayan insanlar arasında ortak bir düşünce sistemi olması gerekmektedir. Yani, ulus içerisinde yaşayan insanların bütün fikirleri aynı olması ve benzer düşünceleri olmaktadır. Ancak insanlar arasında dil ortak olursa kültür de güçlü olur. Tutar'ın 2016'da yayınlanan çalışmasınının 170. sayfasında "Davranışların şekillenmesini sağlayan dildir. Dil aynı zamanda kültürün kuşaklar arası aktarımının da önemli aracıdır. Dil düşüncenin ve duyguların taşıyıcısıdır" denilerek, kültürün "taşıyıcı" yönüne dikkat çekilmiştir. İnsanlar arası ilişkilerde iletişim önemli bir bağıdır. Dil aynı zamanda Korkmaz'ın 1974'te yayınlanan çalışmasınının 7-8. sayfasında "İnsanoğlunu öteki yaratıklardan ayıran en büyük özelliği zekasının ve düşünme yeteneğinin varlığıdır. Zekâ, duygu ve düşünce sistemi, insanın iç benliğini kuran öğelerdir" Bir dil, onu kullanan milletin kafa yapısını, nasıl düşündüğünü, zihninin nasıl çalıştığını ve mantığını ortaya koyar. Zira, müzik, sanat, edebiyat ve tarih gibi uluslar dil yoluyla aktarılabilir. Bu durumda dil, millet olma bilincinin oluşumunda önemli yere sahiptir. Aynı zamanda Korkmaz'a göre "Hayal eden, düşünen ve duyan kimse, bunların sonuçlarını davranışlar veya söz olarak kendi benliğinin dışına aktarır. Bu aktarmada onun en büyük yardımcısı dildir" diyerek ifade eder. Yani dil, insanların duygu ve düşüncelerini anlatmak için kullandıkları sözlü ve yazılı bir

araçtır. Sözcük olmadan cümle olmaz, cümle olmadan paragraf olmaz. O halde diyebiliriz ki, sözcük olmadan dil olmaz. Engin'in 1972'de yayınlanan çalışmasının 1. Sayfasında ise dilin daha geniş bir tanımı "İnsanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta, kendisine has kanunları olan ve ancak bu kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli anlaşmalar sistemi, seslerden örülmüş içtimai bir müessese" şeklinde tanımlanmaktadır. Dil, gözlemediğimiz somut dünyanın söz dizgileri düzeyinde tekrar oluşturulmasıdır. Dil, canlı bir varlıktır. Aynı zamanda insanın kendini ifade etmek için kullandığı sesli bir işaretler sistemidir. Dilin temeli sestir, doğal olarak öncelikle sözlü anlatım aracıdır. Dil, iletişim olarak bir bilginin, bir düşüncenin, bir duygunun ilkel ya da gelişmiş araçlar yardımıyla bir yerden bir başka yere, bir zihinden başka bir zihne aktarılma olayıdır. Ancak, insanlar arasındaki anlaşmayı sağlayan en gelişmiş iletişim aracı dildir. Dil, insanın iç dünyasıyla dış dünyası arasında bağlantı kuran bir araç olduğundan insan düşünce ve duygularını konuşma yoluyla diğer insanlara aktarabildiğinden, dilin var olabilmesi ve varlığın sürdürebilmesi ancak insan topluluklarına bağlıdır. Dilin, yani konuşmanın gerçekleşmesi en az iki kişinin varlığıyla oluşmaktadır. Dil, toplumun bütün bireyleri tarafından kullandığı için genel, toplumdaki bireyler tarafından belirli kurallara göre oluşturulduğu için sistemli ve insanları dünden bugüne getirdiği için süreklidir.

2.2 KÜLTÜR NEDİR?

Araştırmacı tarafından kültürün çeşitli tanımları yapılmıştır. Kültür, toplumda bir nesilden diğerine aktarılan düşünce ve diğer şeyleri kapsar. Kültür, bilgi, inanç, değerler gibi pek çok farklı şey içerir. Günay'ın 2016'da yayınlanan çalışmasının 33. Sayfasında "Kültür; bir topluluğa ya da bir uygarlığa ait bilgilerin, yapılıp edilen şeylerin, geleneklerin ve alışkanlıkların tümüdür. Genetik yolla değil, toplumsal olarak kuşaktan kuşağa aktarılır" cümleleri ile tanımlanmıştır. Hatta dil ve gelenekler de bunun içine girer. Ama bilmemiz gereken önemli bir nokta dünya üzerinde farklı yerlere gittikçe kültürün çeşitlilik göstermesidir. Kültürden kültüre farklılık gösteren bir başka davranış da "selamlaşmadır. Ayrıca bu durum bize her

toplumsal birimin kendine bir yaşam tarzı geliştirdiğini de göstermektedir. Daha önce söylediğimiz gibi kültür bir toplum içerisinde yapılan edilen ve etkileşimler için yol gösteren ilkeleri sağlamaktadır. Kültür süre gelen ve kümülatif bir şekilde oluşmaktadır. Toplumlar var olan kültürün üzerine yeni şeyler ekleyerek yeni fırsatları uyum sağlamaktadırlar. Yani size normal olarak görünen değer ve davranışlar içinde bulunduğunuz kültür tarafından şekillenmektedir. Günay'ın 2016'da yayınlanan çalışmasının 49. Sayfasında "Kültür bir toplumun sanatını, mimarisini, müziğini, dansını, tiyatrosunu ve edebiyatını belirtir. Söylem, şiir, tiyatro, roman, gazete makalesi ya da bilimsel yapıtlar soyut bir varlıktır". Oysa kültür, hayatımızın o kadar içindeki; dışardan kimselerin tuhaf bulduğu davranışları farklı etmiyoruz. Bu da bize kültürün dünyanın farklı yerlerinde ne kadar farklılaştığını göstermektedir. Ayrıca vurgulamak istediğimiz son bir nokta da şudur ki insanlar çevrelerine uyum sağlayan bir kültüre sahip olaması gerekmektedir. Bu kültürel daha diren bir bakıştır. Dil, din, coğrafi bölgeler ve buna bağlı olarak ortaya çıkan iklim kültür farklılığı oluşturan etkenlerdendir.

Kültür genel olarak iki ögede oluşmaktadır. Birincisi maddi kültür öğeleridir. Örneğin, mimari eserleri, giysiler ve her türlü araç gereç olabilir. İkincisi ise manevi kültür öğeleridir. Bunlar inançlar, gelenekler, normlar, düşünce biçimleri bu kültür grubunun içinde yer alır. Kültürü oluşturan önemli unsurlar vardır. Tutar'ın 2016'da yayınlanan çalışmasının 169. Sayfasında "Her toplumun kültürü farklı olduğu gibi, kültür unsurları da farklıdır. Kültür ister yalın ister karmaşık veya gelişmiş olsun kültürün unsurları somut faktörlerden, kurumsal ilişkilerden veya manevi sistemlerden oluşur". Genel kültür unsurları vardır. Kültürü oluşturan unsurlardan birincisi ve en önemlisi dildir. Dil olmadan öteki unsurların varlığından söz edilemez. Aynı zamanda dil kültüre ait bütün değerleri bünyesinde barındıran bir kültür hazinesidir. Dil her milletin kâinatı değişik şekillerde algılamasına ve yorumlamasına etki etmiştir. Bir dil, onu kullanan milletin nasıl düşündüğünü zihninin ortaya koyar.

Aynı zamanda kültürü oluşturan unsurlardan bir başkası da dindir. Kültür unsurları içerisinde önemli bir yere sahip olan din, özellikle eski devirlerde yüzyıllarca ön planda bulunmuş ve öteki kültür unsurlarını gölgede bırakmıştır. Dinin toplum kültürünün oluşması ve gelişmesindeki rolü büyüktür. Dini bayramlarımız ve

kutlamalarımız bunun açık örnekleri olarak öne çıkmaktadır. Kültürü meydana getiren unsurlar arasında gelenek ve görenekler da önemli bir yere sahiptir. Bunlar bir milletin yazılı olmayan veya hepsi yazılı olmayan kanunlarıdır. Yazılı kanunların çoğu gelenek ve göreneklere göre düzenlenmiştir. Kanun, insanın toplum içerisindeki davranışlarını düzenler. İnsanlar bu düzeni asırlar boyunca gelenek ve göreneklerle sağlamışlardır.

Oysa insanın toplumda birçok sosyal ilişkileri bulunmaktadır. Özür dilemek, selamlaşmak, saygı göstermek, davetlere katılmak, konuşmak, tartışmak, yazmak gibi bu davranışlarda nasıl bir usulün gerektiğini kanunlar değil gelenek ve görenekler tayin eder. Kültürü oluşturan unsurlardan biri diğeri de sanattır. Sanat, bir milleti diğeri milletlerden ayıran, bir millete has duygu ve zevklerin tezahürü ve şekillenmesidir. O milletin güzeli oluşturma ve bulma tarzıdır. İnsanoğlu barınır, beslenir, sosyal ve ruhsal ihtiyaçlarını gidermeye çalışır. Bunları yaparken oyalanmak, ruhunu okşamak, güzeli yakalamak, yeni güzellikler ortaya koymak istemektedir. Bunun sonucunda sanat eseri ortaya çıkar.

2.3 YABANCI DİL ÖĞRETİMİNDE İLKELER

Yabancı dil öğretiminin ilkeleri, temel ilkeler ve genel ilkeler olmak üzere iki şekilde sınıflandırmaktadır. Yani bu şekilde ilkeler ifade edilmektedir. Durmuş'un 2013'te yayınlanan çalışmasının 25. Sayfasında "Dört temel beceriyi geliştirim görsel ve işitsel araçlardan yararlanma, verilen bilgilerin günlük yaşama aktarılmasını sağlama, bireysel farklılıkları dikkate alma gibi ilkelerin, klasik dil Bilgisi-çeviri yönteminin uygulamalarında büyük ölçüde dikkate alınmadığı görülmektedir" ifadeleri yer alır. Durmuş'un 2013'te yayınlanan çalışmasının 25. Sayfasında ise daha geniş bir açıklama "Hedef dilin öğretimi sürecinde dinleme ve konuşma becerilerini geliştirmeye, okuma ve yazma becerilerinin yanında çok az yer verilmektedir" cümleleri ile verilir.

Yabancı dil öğretiminde Demirel'in ilkelere göre dinleme ve konuşmayla başlanır; aynı zamanda Demirel'in 1993'te yayınlanan çalışmasının 125. Sayfasında "Dinlemekten sonra konuşma hemen olamaz hala "işsel anlama süreci vardır.

Anlama becerini dinlemeyle okuncayla gelişir. Yabancı dil eğitiminde temel ilkeleri öğretilmesi gerekmektedir". Bu temellerin nasıl öğretileceği ve ne kadar süre boyunca devam edeceği ve aktarılmasında nelere dikkat edilmesi gerektiği önem taşımaktadır. Dil ile kültürün verilmesi üzerine amaçlanmaktadır. Yabancı dil öğretiminde en önemli ilkelerden birisi dil öğretimi ile kültürel aktarımın gerçekleştirilmesidir. Yabancılara Türkçe öğretmek için en eski ve en önemli eserlerinden Divan-ü Lügat-it-Türk'te de Türk kültürünün dil ile birlikte aktarılmasına büyük önem verilmiştir. Zira, yabancı dili öğrenmek; her şeyden önce farklı bir kültürle iletişime girmeyi ve bilişsel, sosyal, kültürel, duygusal bir macera yaşamayı gerektirmektedir.

Yabancı dil öğretiminde yaygın olarak kullanılan iletişimsel yaklaşıma göre, yabancı dil öğretiminin temel amacı; kişinin anlama ve anlatma becerilerini, dilsel iletişimlerini sağlayabilecekleri düzeye ulaştırmaktır. İletişim becerisinin öğrencilere kazandırılabilmesi için de öncelikle kişinin belli bir sözcük dağarcığına ulaştırılması ve öğrencilerin bu sözcük dağarcıklarını iletişimde etkin olarak kullanmaları gerekmektedir. Sözcük öğretiminde de karşımıza iki yol çıkmaktadır. Bunlardan birincisi amaçlı sözcük öğretimi diğeri rastlantısal sözcük öğretimidir. Amaçlı sözcük öğretimi, öğretmenin isteği ya da öğrencinin ilgi ve ihtiyacına göre yapılan sözcük öğretimidir. Öğrencilerin hedef dildeki dilsel becerilerini iletişim kurabilecekleri noktaya çekmek için düzeylere göre belli bir söz varlığına ulaşmaları gerekmektedir. Buna rağmen yabancı dil öğretimi setlerinin hemen hemen hiçbirinde sözcük öğretimi bölümü bulunmamaktadır. Bazı setlerde ise sözcük listeleri yer almaktadır. Bu nedenle derslerde sözcük öğretimi okuma metinleri öncülüğünde gerçekleşmektedir. Oysa okuma derslerinde çoğu zaman öğrenci metnin genel anlamına yoğunlaşmakta ve sözcüklerin öğrenimini metindeki genel anlam oluştuğunda bırakmaktadır. Amaçlı sözcük öğretimi okuma, dinleme, konuşma ve yazma becerileri kapsamında yapıldığında hem dil becerileri etkinlikleri hem de amaçlanan sözcüklerin öğretimi gerçekleşmiş olur. Rastlantısal sözcük öğretimi ise başka bir etkinliğin beraberinde gerçekleşen sözcük öğretimidir. Sözcük öğretiminde nitelikli öğrenmenin çoğu zaman rastlantısal öğretim yoluyla gerçekleştiğini gösteren çalışmalar vardır. Okuma, dinleme ve film izleme çalışmaları rastlantısal sözcük öğretimi için oldukça değerlidir. Dilin tamamı

sözcüklerden oluşmaktadır. Bu sebeple yabancı dil öğretiminde ilk dersle birlikte planlanması gereken en önemli konu derste kullanılacak sözcüklerin seçimidir. Öğrencilerin ihtiyaç ve seviyelerine göre sözcük listeleri hazırlanmalıdır. Yabancı dil öğretiminde ilk seviyelerde (A1, A2) iki dilli sözlüklerin kullanılması uygundur. Ancak sözlüklerdeki tanımlar bazen öğrenciler tarafından anlaşılabilir. Bu nedenle sözcüklerin anlamlarının öğretmen tarafından açıklanması yararlıdır. Sözcük öğretimi ile dil becerilerinin bir arada kullanılması sözcükleri hatırlamaya yarar sağlayacaktır. Ödev olarak öğrencilere her gün 5 kelime öğrenmelerini, öğrendikleri bu kelimeleri sınıfta arkadaşlarına açıklamalarını istemek gibi etkinliklerle sözcük öğretimini kolaylaştırabiliriz. Öğrenilen sözcüğü cümle içinde kullanmak sözcüğün hatırlanmasında klasik ama etkili yollardan biridir. Öğrencilere üstünde kelimelerin yazıldığı bir kâğıt vererek bu sözcüklere ekler getirip yeni sözcükler türetmelerini isteyebiliriz. Bu etkinlik için öğrenci seviyesi önemlidir. Bildiğiniz üzere Türkçede sözcük türleri cümle içindeki kullanımına göre belirlenir. Cümlede kullanıldığı yer sözcüğün türünü de anlamını da değiştirebilir. Bu bilgiler dil öğrencisine zengin etkinliklerle sezdirilmelidir.

2.4 YABANCI DİL ÖĞRETİMİNDE MATERYAL KULLANIMI

Yabancı dil öğretiminde en temel materyalleri, okuma-anlama metinleri ve bu metinleri destekler ve tamamlar nitelikteki ders kitapları oluşturur. Okuma-anlama metinleri ve yabancı dil öğretim sürecini destekleyici ders Kitapları, okuduğunu anlama becerileri ve diğer dil becerileri (Okuma-anlama, konuşma, dinleme ve yazma) de kazandırılması için önemlidir.

Teknolojik gelişmelerin insan yaşamının birçok yönünü hızla etkilediği çağımızda eğitim de bu etkileşimden nasibini almıştır. Eğitim alanındaki en önemli değişim, öğretimden çok öğrenmenin önem kazanması, bilgiye çok hızlı ulaşılması ve bireyin kendi öğrenmesinden sorumlu olmasıdır. Ayrıca öğrenme ve öğretme hakkındaki yeni bilgiler öğrenmenin kişiye özgü bir olgu olduğunu, uygun öğrenme ortamının sağlanması ve çevrenin düzenlenmesi yoluyla öğrenemeyecek kişinin kalmayacağını ortaya çıkarmıştır. Öğretim teknolojisi ve materyal tasarımı birbirine

bağlı kavramlardır. Doğru, güncel ve etkin materyal tasarlamak için öğretim teknolojisinden yararlanılmaktadır. "Teknoloji ve materyal kavramlarına eğitimsel açıdan bakıldığında, birçok işlevinin olduğu diyen Kaya (2006:30) işlevleri şu şekilde sıralamıştır:

- Öğretme ve öğrenme araç ve gereçleridir;
- Bilgileri iletir;
- Gerçekliğin sunumunu sağlar;
- İletişim araçlarıdır;
- Nesnelleştirilmiş eğitim sistemleridir;
- Sembolleştirme araçlarıdır.

Son yıllarda eğitim alanında kullanılan araçlar ve materyaller farklı kültürleri ve dünyaları sınıflara getirmektedir. Örneğin filmler aracılığıyla uzak ülkelerin dünyası, mikroskop ile değişik yaşam biçimlerinin mikro dünyası, çeşitli ses dosyaları ile edebiyat dünyasının çeşitli isimleri sınıfa taşınabilmektedir. Görüldüğü gibi öğretim materyalleri soyut kavramları somutlaştırarak ve yaşantı durumları sunarak öğrenmelerin kalıcı olmasını sağlar. Materyal kullanımı ile materyal seçimi de önemli bir unsurdur. Seçilen materyal amaca uygun olmalı ve dersin içeriği ile örtüşmelidir. Hangi temel becerinin öğretimi amaçlanıyorsa o beceriye yönelik olmalıdır. Ayrıca materyaller öğrencilerin Türkçe seviyelerine uygun olmalıdır. Yalın 2002'de yayınlanan çalışmasının 127. Sayfasında "Öğretim materyalleri öğrenmeyi kalıcı hale getirme, öğrencilerin ilgisini çekme, öğrenmeyi güçlendirme, anlamın gelişmesi ve anlatım kolaylığı sağlama, öğretimde zaman kazandırma, öğrenmede uyarıcı etki yapma, düşüncenin devamlılığını sağlama, öğretim süreçlerini güçlendirme ve etkin kılma, sözcük gelişimine katkı sağlamada önemli bir yere sahiptir".

Öğrenme ve öğretme sürecindeki iletişim açısından öğretmen ve öğrenci arasındaki mesaj alışverişini daha etkili hale getiren ve öğrenme sürecine katkı sağlayan unsurlardan biri öğretim aracıdır. Öğretim araçları: yazı tahtası, bilgisayar ve internet, projeksiyon cihazı, televizyon, kamera, fotoğraf makinesi, ses kayıt cihazı vb. diye sıralanabilir. Öğretim materyalleri ise basılı materyaller, resimler ve grafikler, gerçek nesnelere ve modeller, ses dosyaları video görüntüleri, PowerPoint

sunuları, bulmacalar gibi kategorilendirilebilir. Yukarıda sıralanan öğretim araçlarından ve materyallerden yabancılara yabancı dil sınıflarında da kazanımlara uygun olarak yararlanılması, öğrencileri daha aktif kılarak daha kalıcı bilgiler edinmelerini sağlayacaktır. Duman'ın 2013'te yayınlanan çalışmasının 4. Sayfasında bu konu; "Materyal kullanımı öğretim sürecinde öğrenimi destekleyen, hızlandıran, öğrenilenlerin kalıcılığı sağlayan, öğrenme-öğretme sürecini daha ilgi çekici hale getiren unsurlar olarak tanımlamaktadır". Yabancılara yabancı dil öğretiminin sorunlarından bahsedilirken genellikle araç gereç eksikliği programların yapısı, ders kitapları, eğitim materyallerinin sınırlı olması gibi olanaksızlıklardan söz edilir. Hâlbuki kazanıma uygun etkinlik seçilmediği zaman, sınıf en modern araç gereçlerle donatılsa bile gereken verim alınmayacaktır. Bu nedenle etkinlik seçimi çok önemlidir.

2.5 DİL İLE KÜLTÜR İLİŞKİSİ

Dil ile kültür ve dil ile toplum arasındaki çok yakın bir ilişkileri vardır. Kültürün sanatla yakın bir ilişkisi vardır. Kültürün içeriğinde toplumun duygu ve düşünceleri, inanç ve değerleri gibi unsurlar vardır. Kültürün herkes tarafından paylaşılmalıdır. Kültürün, ülkeden ülkeye farklı olmasını olabilir. Dil ile kültür ilişkisi, her millet ya da her toplum dilini ve kültürünü yüzyıllar boyunca yoğutmaktadır. Kültür, hayattaki her inançlar, geleneksel ve adetler bütünü, bir yaşama tarzıdır. Dilin bugüne kadar pek çok araştırmacı tarafından tanımı yapılmıştır.

Yabancı dil öğretiminde yabancılara dil öğretmek; aynı zamanda kültürün aktarımı anlatılması gerekmektedir. Günay'ın 2016'da yayınlanan çalışmasının 19. Sayfasında "Yeni öğrenilen bir dilin, o dilin kültürüne uygun olarak konuşulması gereklidir. Dil ya da kültür iletişimi de etkiler. Bu bir bakıma sınırlılıktır. Çünkü, o dil, ilgili kültür ve düşünce yapısında doğup gelişmiştir" Günay'ın 2016'da yayınlanan çalışmasının 19. Sayfasında "Kültür belli bir düşünceler dizgesi ya da bütünüdür. Dilde var olan sözcüklerle iletişim kurulabilecektir. Yine kültürel sınırlarımız iletişim sınırlarımızı da belirleyecektir". Kültürün temeli olan dil birçok kültürel öğenin oluşumunu sağlamaktadır.

Kültür dinleyince ve düşününce ilk aklımıza genel olarak şey dildir. Dil, ulusun sosyal varlığını birleştirir. İnsanlar yabancı dil öğrenirken aynı zamanda o dilin kültürü öğrenmeye zorundadırlar. Yani kültür, sadece Türkçenin ve Arapçanın yabancı dil öğretiminde değil bütün diğer dillerinde bulabilmektedir. Çünkü, kültür ve dil birlikte yabancı öğrencilere öğretmesi gerekir. Ama dil anlatırken o dilin kültürünün bütün özelliklerinin aktarılmasını mümkün değildir. Önemli olan öğrencilere günlük hayatta karşılaşacaklarını kültürün öğretmesi gerekir. Kültür ve dil öğretilirken sadece hedef dilin kültürü değil, aynı zamanda o dili öğrenen kişilerinde kültürüne yer verilmelidir. Kültürün içinde unsurlar arasında en önemlisi dildir. Yabancı dil öğrenirken dilin yapısını bilmek yetmez. Bu dil kültürü hakkında bilginiz olması önemlidir. Yabancı dilleri öğretirken, kültürlerarası iletişim benimseme fikri bu çalışmaya daha yüksek bir hedef olarak konulmuştur. Kültürlerarası iletişimin en önemli hedefi, farklı kültürlere sahip olmasıdır. Yabancı dilde Arapça ve Türkçe metinler kültürel aktarımın araçlarıydı. Ziya Gökalp bu durumu; "Milli kültürün ilk örneğini dilin kelimelerinde, medeniyetin ilk örneğini de yeni sözcük biçiminde icat edilen terimlerde görüyoruz" (2003: 27) şeklinde ifade etmektedir. Gökalp'ın bu görüşünü destekleyen Mehmet Kaplan (2002: 139); "Dili, bir toplumun duygu ve düşüncelerinin kabı olarak nitelendirir ve bunun bu kab ile nesilden nesile aktarıldığını vurgular. Dilin toplumu şekillendiren bir kab olmasının yanı sıra toplumu bir arada tutan bir yapıya sahip olduğu da görülecektir". Dil, milletler arası kültürün taşınmasında önemli yere sahiptir. Bunu zorunlu olmayan kültürün değişimlerinde görülebilmektedir. Zorunlu kültür değişimlerinde de dil unsuru mutlaka vardır. Diller birbirlerine temas etmek suretiyle birtakım kelimeler alabilir. Mesela; Arapça ve Türkçe arasındaki bazı ortak kelimeler vardır. Her kelime kültürün bir unsur olduğundan milletin kültüründen izler taşır. Zira yabancı bir dil beraberinden yabancı bir kültürü de getirmektedir. Yabancıların dili daha iyi anlayabilmeleri için dilini öğrendikleri ülkenin kültürel özelliklerini öğrenmeleri oldukça önemlidir. Her zaman dil, millî hafızanın, millî hatıraların, duyguların ve düşüncelerin, bütün maddî ve manevî değerlerin, bütün buluş ve yaratışların ortak hazinesidir. Yani dil millet denilen insan topluluğunun en önemli sosyal varlığıdır. Milletin kültürün ilk temel unsurudur. Kültürün nesilden nesile atarımı ve yaşaması kültür taşıyıcı eserler, eğitim ve öğretim yolu ile olur. Kültür

eserleri, eğitim ve öğretim kültürün hayat şartıdır. Bu sebeple eğitim ve öğretimin ana görevi kültürün intikal ve devamını sağlamaktır. Bu akım dünden bugüne, bugünden yarına dille aktarılmaktadır. Bundan dolayı dil, aynı zaman da bir kültür aktarıcısı, bir kültür taşıyıcısıdır.

Yabancı dil öğrenirken en merak ettiğimiz noktalardan birisi de öğrenilen dilin konuşulduğu ülkenin kültürüdür, yani yabancı dil öğretiminin kültürlerarası karşılaşması olduğu düşüncelerinden yola çıkılarak yabancı dil olarak Türkçe ve Arapça ders kitaplarında kullanılan, aynı zamanda kültür aktarım araçlarından olan metinlerin bu süreçteki yeri ve önemi sorgulanarak sınıf içi uygulama örneklerine yer verilmiştir. Yani dil, kültürün önemli bir parçası olmakla birlikte, aynı zamanda da kültürün aktarıcısıdır. Yabancı dil öğretiminde kültürel öğelerin aktarılması dil öğrenme sürecini pozitif yönde etkiler. Kültür, bir toplumun tarihi boyunca oluşturduğu maddi ve manevi değerlerdir. İnsanoğlunun yaptığı buluşlar, keşifler, yaşadığı olaylar, ona belli bir birikim sağlar, kazanılan bu birikim dile de yansır; dili zenginleştirip geliştirmektedir. Aynı zamanda dil, kültürün ile zenginleşmesine katkıda bulunmaktadır. Bu yüzden, insanlığın dille oluşturduğu birçok kültürel değer vardır. Örneğin masal, halk hikayeleri ve efsane gibi kültürel değerler dille oluşturulmuştur. Kültürel değerlerin ve dil birçoğunu kayıt altına almaktadır. Toplumların kültürel birikimi, dil aracılığı ile yeni nesillere aktarılmaktadır. Yılman'ın 1995'te yayınlanan çalışmasınının 23. Sayfasında "Belirttiği şekilde her toplumun farklılık işareti olarak bir kültürü varsa yine farklılık işareti olarak dili de vardır". Yani dilin, en önemli görevlerinde biri de kültürün taşıyıcısı olmasıdır. Zira, milletlerin kültürel değerleri arasında en önemli olan müzik, sanat, edebiyat, tarih gibi türler dil yoluyla aktarılabilir. O halde dilin, kuşakları birbirine bağlayan millet olma bilincini sürekli kılan bir yanı vardır. Bir duygu veya düşüncenin tam olarak anlatılabilmesi dilin kullanım gücüne ve zenginliğine bağlıdır. Aynı zamanda bir toplumun bilim ve sanatta gelişebilmesi, dilinin gelişmesiyle mümkün olmaktadır. Bu yüzden de gelişmiş bir dile sahip olan toplumun hem manevi hem de madde değerleri dil vasıtasıyla oluşmaktadır. Dil vasıtasıyla soyut olan bu değerler somutlaşabilir. Yani yine dil aracılığı ile gelecek kuşaklara aktarılır. Bu arada dil ve kültürler arasında organik bir ilişki vardır. Genel olarak kültür insanın kendine çeşitli biçimlerini ifade etmesi olarak tanımlanabilir.

Kültüre ait birçok unsur içinde kültürün varlığını sağlaması sonraki nesillere aktarılması da kullanılması gibi sebeplerle en önemli unsur dildir. Dünyanın birçok farklı yerindeki yerel toplulukların manevi kültürleri yüzyıllarca dil aracılığıyla varlığının sürdürmüş ve günümüze kadar gelebilmiştir. Dil, toplumların kültürel hafızası sayılır. Dil ve kültür arasındaki ilişkinin yöne ve biçimi konusunda da çeşitli görüşler ilere sürülmüştür. Dolayısıyla farklı dilleri konuşan insanların dünya görüşleri ve kültürleri de birbirinden farklı olacaktır. Dil ve kültür arasındaki ilişkinin değer yönü de kültürün dil üzerindeki bilirleceği etkisidir. Bir kişi yabancı bir dili ne kadar iyi öğrense de kültüre yanlış anlaşılmalara illaki gerçekleşecektir. Yani kültür, toplum tarafından üzerinde özleşme sahalanan davranışlar bütünüdür. Bu nedenle de dilin kolektif bilinç çalıştırmada çok etkili olduğunu vurgulamaktadır. Buna göre dil, kültürün varlığını ve devamlılığını sağlamaktan sonra nesillere taşımak gibi işlevleri yerine getiren unsurların başında geliyordu.

2.6 AVRUPA DİL PORTFOLYOSU

Her yaştaki insanın yabancı dil öğrenmesi, aynı zamanda yabancı kültürleri hakkında bilgi sahibi olması için uygulamalı bir yardım aracı olan Avrupa dil Portfolyosu kullanımı desteklenmektedir. ADP, hangi düzeyde olursa olsun, en önemli yeterlilik düzeyindeki ortak bir Avrupa sistemini kullanarak hem dil becerilerin anlaşılmasını sağlar hem de bu dil becerilerini farklı biçimde gösterme aracıdır. Portfolyosu; "Öğrenenin belli bir amaç doğrultusunda bir veya birden fazla öğrenme alanlarında yansıtıcı, eleştirel ve yaratıcı bireysel çalışmalarının sistematik olarak bir araya getirilmesini ifade eder" (Paulson, Paulsen& Meyer; 1991:60). Aynı zamanda Kemp ve Toperoff (1998)'a göre Portfolyosu "Bir veya birden fazla alanda öğrencinin çabalarını, gelişimini ve başarısını gösteren öğrenci çalışmalarının amaçlı bir şekilde toplanması" olarak tanımlamıştır. Portfolyoların en temel amaçlarından birkaçı; zaman içerisindeki gelişimlerini, problem çözme becerilerini sağlar. Aynı zamanda öğrencilerin düşünme becerilerini geliştirir. Bu amaçlara ulaşabilmek için portfolyolar çok çeşitli şekillerde oluşturulabilir. Etkili bir portfolyo programı oluşturabilmek için öncelikle;

- Öğrenci katılımı sağlanmalı,
- Öğrenci çalışmalarını seçmek için kriterler belirlenmeli,
- Öğrenci çalışmalarını değerlendirme kriterleri belirlenmeli,
- Portfolyonun parçalarının öğrencilerin kendilerini ve performanslarını en iyi yansıtan kanıtları içermesine dikkat edilmelidir (Paulson, Paulson ve Meyer, 1991).

Günümüzde yabancı dil öğretimi için farklı yöntemler geliştirilmesi yapılmaktadır. Kültür aktarımı sürecinde hem hedef kültür hem de kaynak kültür kavramlarına dikkat etmek zorunda kalmaktadır. Aksan'ın 2006'da yayınlanan çalışmasının 25. Sayfasında "Kültürsüz kimsenin dili, genellikle daha küçük bir söz varlığından yararlanır; somut kavramlara, somutlaştırmalara fazla yer verir, iyi bir kültür almış olan kavram, sözcük zenginliği kendini belli eder". Europarat'ın 2001'de yayınlanan çalışmasının 25. Sayfasında Daorç'ne göre, "Alımlıma ve üretim becerilerinin etkileşimsel dil kullanımının ön koşulu olduğu daha önce de belirtilmişti. Alımlıma boyutu; dinleme-anlama ve okuma-anlama becerilerindedir. Üretim boyutu ise, karşılıklı konuşma, sözlü anlatım ve yazma becerilerinden oluşmaktadır". Yabancı dili öğrenmesi ve yabancı kültürleri bilmesi, Avrupa dil portfolyosunun önemli bir parçasıdır. ADP, yabancı dil öğretiminde ya da öğreniminde yabancı dil çalışmalarını planlamana yardımcı önemli bir araçtır.

Vetter'in 2008'de yayınlanan çalışmasında "ADP'nin eğitsel amaçlarından biri, yapılandırmaca öğrenme yönteminin kullanılması öğrenen açısından ön öğrenmelerin kavranması anlamına gelmektedir. Başka bir ifadeyle, öğrenenin bireysel dil bilincini öğrenme sürecinde daha etkili kullanma yeteneğine sahip olması demektir". Zira, Avrupa konseyi projeleri eğitim reformuna verdiği ivmeye devam etmeyi amaçlamaktadır. Dillerin bir iletişim aracı olarak öğretilmesini ve öğrenilmesini teşvik etmesi gerekmektedir. Öğrenenleri dil kullanıcıları ve sosyal ajanlar olarak görmede yenilikçi bir duruş sergilemekte ve böylece dili bir ders olarak değil, iletişim aracı olarak görmektedir. Bunu yaparken, öğrencilerin ihtiyaçlarının analizini ve bir bölümün var olduğu "yapabilir" tanımlayıcılarının ve iletişimsel görsellerin kullanımını önerir. İletişimsel yabancı dil aktiviteleri ve stratejileri ile ADP, iletişimin karmaşık gerçekliğini kanıtlamış olan dört becerinin (dinleme, konuşma, okuma-anlama ve yazma) geleneksel modelinin yerini almaktadır. Yabancı dil kullanımı ile kişiler arası ve fikirsal dil kullanımı (fikirlerin

geliştirilmesi) arasındaki ayırmadan önemli ölçüde etkilenmiştir. ADP'nin yabancıların üzerindeki dil eğitiminde yabancılar hem dil hem de kültür öğretmesi gerekmektedir. Aynı zamanda yabancılar sözlü sınavları yapılmasında etkilidir.

2.7 AVRUPA DİL PORTFOLYOSU KÜLTÜR AKTARIMI

Dünyadaki insanların çeşitli dilleri konuşmaları, bu insanlar arasında kurulan ilişkilerde dil güçlüğünün anlaşılması önemli bir sorun oluşturmaktadır. Yabancı dilin yabancılar öğretiminde yabancı dile ait özelliklerden yola çıkarak yabancı dilin hangi kültüre ait olduğu hakkında bilgi sahibi olabiliriz. Yabancı dil olarak Türkçe ve Arapça öğretiminde Portfolyonun küresel bir çerçeve olduğundan bahsetmektedir. Duman'ın 2013'te yayınlanan çalışmasının 7. Sayfasında "Yabancılar Türkçe öğretmek için hazırlanan ders materyalleri Türk kültürünü aktarıcı özellikler taşımalıdır. Seçilen ve hazırlanan ders materyalleri, kültürü tanıtmaya ve kültürel unsurlar materyalin içinde konuyla örtüşerek verilmeye çalışılmalıdır". Ama bu çerçevenin düzenli bir dil öğretimini yani herhangi bir yere yerleşen kişiye, o yerin dilini nasıl öğreteceğine yönelik çerçeve çizmektedir.

Ölçek içinde ilerledikçe tanımlayıcılar içerisinde temsil edilen anahtar kavramları vurgular. Aynı zamanda ölçekler her zaman her seviye için bir tanımlayıcı sağlamaz. Böyle bir durumda, belirli ölçülerden tanımlayıcılar seçilmektedir. ADP'nin yerel çerçeveye uyarlanır ve mevcut bir müfredat dokümanına eklenmesini sağlanmaktadır. Bununla birlikte, ADP'nin öğrencilere yabancı dil olarak Türkçe ve Arapça öğretiminde bir dizi öğrenme amacını sıfırdan geliştirmek için de kullanılabilir. Bu noktada genellikle mevcut iletişimsel amaçlarla birleştirilir ve diğer eğitim hedefleriyle de desteklenmektedir. Daha yüksek seviyelere doğru ilerlemek, A1 seviyesindeki temel işlemlerden ve bilgi alışverişi, hedeflerine yöneliktir. Bu ADP'deki bir ölçeğin tekrarlandığı tek örnektir. Ölçeğinde iki yönü vardır. Çerçeveleme, konuşmanın fıkırsel içeriğinin planlanması ve düzenlenmesidir. Daha sonra kişilerarası, ilişkisel ve yönlerin ele alınmasıdır. Birçok açıdan bu iki ölçek, iş birliği için orijinal ölçeğin daha da gelişmesini temsil

etmektedir. Ancak ölçeğin daha söylem odaklı yaklaşımından çok daha fazla ilerledikleri için, bunların kavramsal olarak kalmasına karar verilmiştir.

Neuner'ın 2003'te yayınlanan çalışmasının 232. Sayfasında "Kültürlerarası öğretimin amacı; öğrenene farklı dil ve kültürlerin aynı değerinde olduğunu kabul etme ve aynı zamanda kendine ait değerleri ötekilerle ilişkilendirme yeteneği kazandırmaktır". İkinci ve yabancı dil öğretimi ve öğrenmenin yarı sıra kültürlerarası öğretiminde kaliteyi arttırmak için bir araç olarak ADP'nın bazı temel kavramlarını detaylandırmaktadır. ADP, bir dizi dil yeterlilik seviyesini fazlaca içermektedir. En azından öğrenciyi sosyal bir varlık olarak görme, etkileşimde bulunarak anlam oluşturma ve çok dillilik kavramları başarılı şekilde kanıtlamaktadır. Çoğu zaman bir dil kullandığımızda, çeşitli aktiviteler söz konusudur. Ayrıca, birçok durumda dili kullandığımız zaman, sadece bir mesaj iletmek için değildir, daha çok fikirleri konuşarak ve bu şekilde ifade ederek ya da anlama ve iletişimi kolaylaştırmak yoluyla bir fikir geliştirmektedir. Genel dinleme, anlama ve benzer grafikler Avrupa Dil Portföyü versiyonlarında yer almaktadır. Yabancı dil öğretiminde Avrupa Dil Portföyü (ADP) kullanıldığı zaman dillerin anlaşılmasını kolaylaştırmaktadır. "Dil kullanıcıları ve dil öğrenenleri, içinde buldukları iletişimsel durumların üstesinden gelmek için gereken görev ve etkinlikleri yerine getirirken daha önceki deneyimlerine bağlı olarak geliştirmiş oldukları çok sayıda yetiden yararlanırlar" (Diller için Avrupa Ortak Başvuru Metni: 96). Avrupa Dil Portföyü 'nün birçok versiyonunda yabancılara dil öğretiminin seviyelerinden yararlanarak bunların öğretilmesi planlanmaktadır. "Karşılığında iletişimsel olaylara (özellikle dil öğreniminin gelişimine katkı sağlamak için tasarlanmış durumlara) katılma öğrencinin hem kısa hem de uzun süreli kullanımının gelişmesiyle sonuçlanır" (Diller için Avrupa Ortak Başvuru Metni: 96). Yaklaşan yaklaşım hangisi olursa olsun, belirli bağlamda daha az alakalı görünen tekrarları ve yönleri kaldırarak, ortaya çıkan sonuç listesinin makul bir boyuta indirilmesi gerekmektedir.

A1 ve A2 seviyelerde diğer katılımcıların yavaş konuştuğu ve bir veya daha fazlasının katkıda bulunmasına ve önerilerini ifade etmesine yardımcı olması koşuluyla, etkileşimde destekleyici bir rol oynayabilir. Metinlerin somut, tanıdık konularla ilgilenmesi ve basit günlük dilde formüle edilmesi şartıyla, açıkça

yapılandırılmış, kısa, basit, bilgilendirici metinlerde yer alan ilgili bilgileri iletebilir. A2 düzeyi birinin bir şeyi açıklamasını istemek için basit kelimeler kullanabilir. Zorluklar ortaya çıktığında ve basit dilde bir problemin görünen doğasını gösterdiğinde bunu anlayabilir. Basit dilde açık bir şekilde ifade edilmeleri koşuluyla, gündelik konulardaki kısa, basit konuşmalar veya metinlerde yer alan ana noktaları ifade etmektedir. A1 düzeyi bir fikre ilgi göstermek için basit kelimeler ve sözel olmayan ifadeler kullanabilir. Kısa, basit işaretler ve bildirimler, posterler ve programlarda verilen basit ve öngörülebilir bilgileri kolaylıkla iletebilir. Bir yandan anlam oluşturmak ve detaylandırmak, diğer yandan kavramsal değişim ve gelişmeye elverişli koşulları kolaylaştırmak ve teşvik etmek amaçlanır.

CEFR, çalışmanın 3.6 bölümünde "Seviye A1 (Çığır Açan) en düşük seviyeli üretken dil kullanımı olarak kabul edilir- öğrenenin basit bir şekilde etkileşimde bulunabileceği, kendileriyle ilgili basit soruları, nerede yaşadıklarını, bildiklerini ve sahip oldukları şeyleri sorup yanıtlayabilecekleri Sadece duruma özel ifadeler içeren son derece prova edilmiş, sözde düzenlenmiş bir repertuara dayanmak yerine, acil ihtiyaç veya çok tanıdık konulardaki basit ifadeleri başlatmak ve yanıtlamak". A1 seviyesinde öğrencilerin dili daha iyi öğrenmesi için kullanılan dilin anlam açısından açık olması gerekir ve A1 seviyesinin altında olan öğrencilerin anlaması kolaylaşmaktadır. Bu nedenle ölçeğin büyük bir çoğunluğu A1 düzeyi yeterlilik grubu bulunmaktadır.

Yabancı dil öğretimin gerçekleştirilebilmesi için öncelikle yabancı dilin amaçlarının belirlenmesi gerekmektedir. Daha alt seviyelerde, çeviri, basit ve tanıdık bilgi içeren kısa metinlerin yaklaşık çevirilerini içerirken, daha yüksek seviyelerde kaynak metinler karmaşıklaşmakta ve çeviri daha zor bir şekilde artmaktadır. A1'den B1'e kadar olan seviyeler arasındaki ayrım neredeyse sadece ilgili metinlerin tipidir. A2 seviyesi, meslek, akademik ve kişisel bilgiler ile ilgili konular hakkında bilgi sağlayabilir. Dil yeterliliği aslında bir devamlılıktır. Aynı zamanda her dilde okuma da çok güçlüdür.

2.8 YABANCI DİL ÖĞRETİMİNDE KÜLTÜR AKTARIMI

Yabancı dil öğretimi hangi kültürel öğelerin, hangi seviyelerde ve nasıl aktarılması gerektiği konusunda farklı kültürlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Yabancı dil olarak Arapça ve Türkçe öğretiminde kültürel öğelerden yararlanmalı lakin bunu yaparken kültür kavramından ne anlamalıyız? Hangi kültürü esas almalıyız? Ders kitaplarında seviye olarak hangi kültürel öğeler olmalıdır? Ders kitaplarında kültürel öğelere nasıl yer verilebilir? Bizim amacımız bu sorulara cevap aramaktır. Sorulara cevap ararken dil öğrenmenin amaçların neler olabilir. Burada önemli olan öğrencilerin dil öğrenimi hangi seviyede öğrenmek istemeleri ve hangi amaçlara yönelik kullanmak istemeleridir. Bu durum aynı zamanda öğrencilere verilecek olan eğitimi doğrudan etkilemektedir.

Ülker'in Byram ve Risager'den çalışmanın yaptığı aktarıma göre yabancı dil öğretiminde "Kültür aktarımının büyük önemi vardır; fakat kültür çok kapsamlı bir olgu olduğu için ve yabancı dil öğrenenler yine de daha çok dilin dizgesel yapılarına odaklı olduklarından kültür başlığı altında öğrenciye verilebilecek olan şeyler öğrencinin dili anlamasına yardımcı olacak nitelikte olmalıdır. (Ülker, 2007: 16-17). Yabancı dil olarak Arapça ve Türkçe öğrenimi gören öğrenciler farklı nedenlerden dolayı Arapça ve Türkçe öğrenme isteği duymaktadır. Örneğin; Türkiye'de eğitim görmek için Türkçe öğrenmesidir. Bundan dolayı öğrencilerin ihtiyaçlarına göre neyi öğrenmek istedikleri göz önüne alınarak bir program geliştirilmelidir. Aynı zamanda Ülker'in Byram ve Risager'den çalışmasına göre yabancılara yabancı dil öğretiminde "Tarih, günlük yaşam ve rutinler, alışveriş, yiyecek-içecek, gençlik kültürü (moda, müzik vb.), okul ve eğitim, coğrafya, aile yaşantısı, sosyal şartlar, festivaller, gelenek- görenekler, turizm ve seyahat, iş hayatı ve işsizlik gibi konular yabancı dil öğrenenlere kültür bağlamında öncelikle öğretilmesi uygun olan konulardır" (Ülker, 2007: 16-17). Öncelikle dil öğretiminde öğretici tarafından geliştirilen davranış kalıpları, kaygı seviyesini asgari düzeye indirerek öğrenciyi, öğretim sürecine dahil ederek şekilde olmalıdır.

Kültür kavramı geniş bir içeriğe sahiptir. Aynı zamanda kültür hayatımızda var olan farklı davranış kalıplarını oluşturur. Yabancılara yabancı dil öğretiminde dille ilgili

kültür aktarımının yapılmadığı durumlarda yabancı dille ilgili iletişimsel sorunlar yaşanır. Örneğin; iki erkeğin el ele yürümesi Türk kültüründe hoş karşılanmazken Arap ülkelerinde bu durum normal bir davranış olarak karşılanır. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde en önemli unsur iletişimsel yetiyi kazandırmaktır. Tahsin Aktaş'ın 2004'te yayınlanan çalışmasının 46. Sayfasında “Bir dil toplumu ile iletişim kurmak için gerekli bilgilere ve bunların kullanılması için gerekli becerilere sahip olma anlamına gelmektedir. Başka bir deyişle dildeki göstergelerin değişik ortamlarda, yerinde ve zamanında anlamlı olarak kullanılmasını gerektirmektedir”.

İnsanların arasında iletişim kurma ihtiyaçları hızla artmaktadır. Onların arasında iletişim için en sağlayan temel unsuru dildir. Dil hem anlama hem de anlatma becerilerinden oluşur. Aynı zamanda dil eğitimindeki amaç farklı becerilerin ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Yabancı dilleri öğrenmek aynı zamanda daha çok insanla iletişim sağlayabilmek anlamına gelmektedir. Dillerin öğrenmesinde; iyi bir eğitim alma, farklı kültürleri tanıma gibi çeşitlenmektedir. Yabancı dil öğretiminde Türkçe ve Arapça öğrenen birisi için dilin bütün düzeylerde rastlanabilecek bir durumdur. Zira; bu bağlamda hem sözlü hem de yazılı anlatımda kullanılan dili mümkün olduğunca gerçek dile yaklaştırmaktadır.

Brown (2000:33)'e göre yabancı dil öğrenim sürecinde öğrencilerin “Kültüre uyum” (acculturation) için dört farklı aşamadan geçtikleri belirtilmektedir. “Bu aşamalar:

1. Yeni bir çevre ya da ortam hakkında merak ve ilginin hissedildiği ilk aşama
2. Kendi kültürü ve hedef kültür arasındaki farkları görerek farklı kültürün kendi kültürüne saldırdığını hissettiği kültür şoku aşaması
3. Kültür şokundan kurtulma aşaması olarak nitelendirilen bu aşama öğrencinin farkında olmadan hedef kültürün bireyleri ile benzer duyguları paylaştığı aşama
4. Kültür şokundan tamamen kurtulmayı içeren bu aşama hedef kültüre uyum sağlama ve o kültürün bir parçası olma ve aynı zamanda kültürel anlamda da kendine güvenin kazanıldığı aşama” olarak sınıflandırılmıştır.

Yabancı dil olarak Türkçe ve Arapça öğretiminde sözcük öğretiminin önemli büyük olduğundan, sözcüğün doğru telaffuz edilmesi ve yazılması, hangi bağlam içerisinde ne anlama geldiğinin öğretilmesi de büyük bir önem arz etmektedir.

Yabancı dil gelişimi, başlangıçta onunla ilk iletişimde bulunan öğretmenin diliyle paralellik gösterecektir. Bu nedenle öğrencinin sağlam bir dil yapısına sahip olabilmesi için onunla konuşurken, çocuk gibi konuşmak yerine kelime ve cümleleri dilin kurallarına uygun olarak kullanmak gerekir.

Aktaş'ın (2005) ifade ettiği gibi yabancı dil eğitimi dilbilime dayanan, kaynağını ondan almalıdır. Ayrıca Aktaş (2005) yabancı dil öğretimi dilbilimin ortaya koyduğu bulgular ve betimlemeler doğrultusunda gerçekleştirmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Günlük yaşamda insanların neyi, niçin yaptıklarının bir göstergesi ve bir kültürlerde yaşayan insanları diğerlerinden farklılaştıran ortak yaşam kültürleridir. Kültürü oluşturan temel unsurlardan şu ya da bu şekilde bir iz taşımaktadır. Örnek olarak milliyet, din, ailenin dil konusundaki tavrı, siyaset tercihleri, sanat, spor, beklentiler, korkular vs. gibidir.

Birey olarak nasıl kendimizi dilsiz düşünemezsek ve dil hayatımızın her anına hâkim bir unursa, aynı şekilde toplumun hiçbir alanı dilden bağımsız değildir. Kendimizi içinde bulduğumuz hayat felsefesi, edebiyatımız, musikimiz mimarımız, vs. Dille ilişki içindedir ve dilden ayrı düşünülmez. Aynı şekilde gelenek ve göreneklerimiz dil olmadan kuşaktan kuşağa aktarılmaz. Kültürü değişen bir milletin dili de değişir. Tarihte dile gerekli özeni göstermeyen toplumların bugün varlıklarından söz etmek mümkün değildir. Fakat toplumsal bağları pekiştiren dil ortadan kaybolduğu için bugün bu milletlerden söz edemeyiz. Dil, her zaman bir milletin kültür kimliğidir. Dil öncelikle kültürel unsurların ortaya çıkması için ortam hazırlar. Kültür ve sanat etkinliklerinin çoğu dille gerçekleştirilen etkinliklerdendir.

2.9 YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE VE ARAPÇA ÖĞRETİMİNDE METİN UYARLAMA

Yabancı dil olarak Türkçe ve Arapça sınıflarında anadili konuşucuları için hazırlanmış herhangi bir dil öğretme amacı taşımayan özgün metinleri kullanmak için yapılması gereken işlemler ve yabancı dil olarak Türkçe ve Arapça öğretiminde kullanılan metinlerin özgün metinlerin içinden seçilmesinin önemi işlenmiştir. Özgün metinler herhangi bir dil öğretme amacı taşımaksızın anadili konuşucuları için üretilmiş metinlerdir. Diğer taraftan uyarlanmış metinler ise öğrencilerin dil düzeylerine göre değiştirmeler sonucu ortaya çıkmış metinlerdir. Öğretimde özgün metin kullanılmasının gerektiğini savunanlara göre uyarlanmış metinler, dilin doğal kimliğini yok sayarak onu olmadığı bir biçime dönüştürürler. Bu haliyle uyarlanmış metinler öğrencilere yapay gelebilir. Bu da onları dil öğrenmekten uzaklaştırabilir. Sebüktekin'in 1973'te yayınlanan çalışmasının 95-100 Sayfasında "Yabancı dil öğrenmenin önemli bir ihtiyaç olarak görüldüğü her dönemde değişik öğrenim ve öğretim uygulamaları geliştirilmiştir. Geliştirilen bütün yöntemler bilinçli veya bilinçsiz bir dil öğrenim kuramını varsaymışlar, bazen da bir felsefe görüşünü, hatta doğruluğu kanıtlanamayacak inançları benimseyerek sağlamlığı kuşku götürür temeller üzerine kurulmuşlardır". Yabancı dil olarak Türkçe ve Arapça öğretiminde uyarlanmış metin kullanılması gerektiğini savunanlara göre ise yabancı bir dil öğrenirken öğrenciler tüm bilgileri aynı anda işlemekte güçlük çekerler. Özgün metinler öğrencileri zorlayıcı sözcükler ve cümlelerle doludur. Bu ağır yük karşısında dil öğrencisi başarısızlık hissiyle dil öğrenmeyi bırakabilir. Bu nedenle başlangıç düzeylerde öğrencilerin kendilerine olan güvenlerini de arttırmak için uyarlanmış metinlerden yararlanmak faydalı olacaktır. Uyarlanmış metin kullanımının savunucusu olan Krashen'in varsayımına göre öğrencilere işletilecek metinler öğrenci seviyesinin sadece bir kademe ötesinde olmalıdır. Bu bir kademelik fark öğrencinin dil gelişimini sağlayacaktır. Özgün metinleri daha anlaşılır yapmak için özgün metindeki cümleleri daha kısa cümlelere dönüştürmeliyiz. Az kullanılan sözcükleri, deyimleri daha açık bir şekilde ifade etmeliyiz. Fiilimsilerle bağlanan cümleleri fazla uzatmamalıyız. Böylece metin korunarak öğrenci seviyesine inmek mümkündür. Sonuç olarak özgün metin

kullanılması gerekliliğini savunanlar öğrencinin anlamı bilinmeyen sözcükleri metnin bağlamından hareketle çıkarmalarını savunuyorlardı. Ancak öğrenci anlayamadığı bağlamdan bir sözcüğün anlamını da elbette çıkaramayacaktır. Bu sebeple başlangıç seviyelerinde sadeleştirilmiş metin kullanmak yararlıdır.

2.10 YABANCILARA TÜRKÇE VE ARAPÇA ÖĞRETİMİNDE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Dil hem bireysel hem de toplumsal yönü olan bir sistemdir. Bu sistemde insanoğlu önce sözlü dili edinmektedir. Eğitimde birlikte yazılı dili öğrenmektedir. Bu aşamadan sonra sözlü ve yazılı dili farklı amaçlarla sürekli olarak kullanmaktadır. Aynı zamanda dil becereler geliştirmek için en önemli etkinlik ise okumaktır. Zira, okuma etkinliği, sözlükte birer madde olan sözcüklerin okunan metinlerle canlanmasını, bağlam içerisinde kazandığı anlamın kavranmasını sağlamaktadır.

Bilindiği gibi eğitimin üç önemli aşaması planlama, uygulama, ölçme ve değerlendirmedir. Eğitimin başında planlanan hedeflere uygulama boyunca ve sonunda tek tek öğrenciler, sınıf, sınıflar, kademe, okul vb. açısından ne kadar ulaşıldığını saptamak; eksik yanları ortaya çıkarmak ve önemli bireysel ve yapısal kararlar vermek için ölçme ve değerlendirme işlemlerine gereksinim vardır. Yabancılara Türkçe ve Arapça öğretiminde ölçme ve değerlendirme Avrupa Dil Portfolyosunda belirtilen kazanımlar üzerinden gerçekleştirilir. ADP'de dört temel dil beceri alanında, kazanımlar seviye seviye belirtilmiştir. Bir ölçme aracında üç temel ögenin bulunması gerekir: güvenilirlik, geçerlik ve uygulanabilirlik. Bu ögelerin temel hedefi öğrencinin o anki ya da süreç içindeki gelişimini ölçmektir. Ölçme ve değerlendirme çalışmalarında ADP esas alınır. Yabancılara Türkçe ve Arapça öğretiminde kullanılacak ölçme araçlarında bulunması gereken özellikler şunlardır. Ölçmede amaç sadece ve sadece ilgili özelliğin bulunmuşluk derecesini saptamaktır. Kullanılan sözcükler öğrencinin sözcük dağarcığına uygun olmalıdır. Kullanılan sözcükler günlük yaşamda sıklıkla kullanılan sözcükler olmalıdır. Kullanılacak sorular çok uzun olmamalıdır. Ergin'in 2000'de yayınlanan çalışmasında 25. Sayfasında "Yabancı dil öğretiminde kullanılacak olan

yöntemlerin, öğretilecek dilin özelliklerine ve öğrenenlerine göre uyarlanmasının daha faydalı olacağı düşünülmektedir". Yabancı dil olarak Türkçe ve Arapça öğretiminde geleneksel ölçme araçlarıyla birlikte tamamlayıcı ölçme araçları da kullanılabilir. Ölçme sonuçlarına göre yapılacak değerlendirme çalışmalarında dil becerisinin tüm alanlarıyla ilgili öğrencilere geri dönütler verilmelidir. Aynı zamanda Engin'in çalışmasında da "Dili, zamanla gelişen, değişen, kendini güncelleyen ve "kendine mahsus kanunları olan ve ancak bu kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık" (Ergin, 2000) olarak ele alırsak dili öğrenmek ve öğretmek için kullanacağımız yol ve yöntemleri de o özelliklere göre ele almak faydalı olacaktır". Her beceri alanı içindeki testlerde sorular ve sınav malzemeleri basitten karmaşığa, kolaydan zora doğru sıralanmalıdır. Dört temel dil becerisi için ayrı ayrı ölçme araçlarına başvurulabilir. Dinlemede öğrenciye bir metin okuyarak anladıklarını yazması istenebilir. Yazmada kısa bir kompozisyon yazdırılabilir. Sözlü anlatım ve karşılıklı konuşmada günlük yaşam durumları drama yaptırılabilir. Ölçme ve değerlendirmeden sonra ölçme araçlarının geçerliği ve güvenilirliği sınanmalı, madde analizleri yapılmalıdır.

Dört temel dil becerisinde yapılacak ölçmelerde öğrenci seviyesi göz önüne alınmalıdır. Başarının ölçülmesi diğer dil becerilerine göre daha zor olan dinleme ve konuşma alanlarına da gereken önem verilmelidir. Yapılacak değerlendirme çalışmalarında öğrencileri yargılayıcı ve rencide edici ifadelerden sakınılmalı öğrencilerin motive edici bir üslup benimsenmelidir. İyi bir ölçme için öncelikle kazanımlardan yola çıkarak ölçülmesi istenen niteliklerin belirlenmesi gerekir. Daha sonra bu nitelikleri ölçebilecek geçerlik ve güvenilirliğe sahip bir ölçme aracının hazırlanması ve ölçümün hangi kurallara göre gerçekleşeceğinin belirlenmesi gerekmektedir. Ölçme işlemi uyguladıktan sonra yapılması gereken şey, ölçmeye ilişkin daha önceden belirlediğimiz kurallar çerçevesinde nitelikler ile niceliklerin eşleştirilmesidir. Yabancı dil öğretiminde en önemli ilkelere birisi dil öğretimi ile birlikte kültürel aktarımın gerçekleştirilmesidir.

Yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılacak ölçme araçlarında bulunması gereken özellikler şunlardır:

- Ölçmede amaç sadece ve sadece ilgili özelliğin bulunluşluk derecesini saptamaktır.

- Kullanılan sözcükler öğrencinin sözcük dağarcığına uygun olmalıdır.
- Kullanılan sözcükler günlük yaşamda sıklıkla kullanılan sözcükler olmalıdır.

Kullanılacak sorular çok uzun olmamalıdır.

- Her beceri alanı içindeki testlerde sorular ve sınav malzemeleri basitten karmaşığa, kolaydan zora doğru sıralanmalıdır.

Yabancılara Türkçe öğretmek için en eski ve en önemli eserlerinden Divan-ü-lügati-t Türk'te de Türk kültürünün dil ile birlikte aktarılmasına büyük önem verilmiştir. Zira, yabancı dili öğretmek; her şeyden önce farklı bir kültürle iletişime girmesi ve bilişsel, sosyal, kültürel, duygusal bir macera yaşaması oluşturmaktadır.

2.11 YABANCILARA YABANCI DİL ÖĞRETİMİ

Bugün sürekli değişen dünyamızda bireyler kendilerine yer edinebilmek için gelişmelere ayak uydurmak zorundadır. Bu hızlı değişimden kaçmak değil, imkanlar elverdiği sürece istifade etmek gerekmektedir. Günümüz dünyasında ikinci dil ya da yabancı dil büyük bir önem kazanmıştır. Küreselleşen dünyada insanlar, çalışma alanları ne olursa olsun yabancı dil, hatta ikinci bir yabancı dil öğrenme ihtiyacını hissetmektedir. Göçer'in 2009'da yayınlanan çalışmasınının 28. Sayfasında "Bir yabancı dil bilmenin ayrıcalık olmaktan çıkıp herkesin sahip olması gereken bir özellik olduğu günümüzde yabancı dil eğitiminin önemini de artmıştır".

Yabancı dil öğretiminin yöntemleri ve yöntemlerden sonra ne yapmamız gerektiği işlenmiştir. Yabancı dil öğretiminde kullanılan farklı yöntemler mevcuttur. Bu yöntemlerin ortaya çıkış amacı, var olan bir yöntemin eksikliklerini veya yetersiz kaldığı noktaları kapatmaktır. Yabancı dil öğretiminin tarihi boyunca dilin nasıl öğretileceği konusu birçok tartışmaya yol açmıştır. Yabancılara bir dili öğretmeye dil öğrencisinin yaşı, kültürel düzeyi, dili öğrenme amacı, anadilini kullanma becerisi gibi etkenler etki eder. Çünkü dil öğrencisi anadilde bilmediği ya da kullanmadığı bir yapıyı yeni öğrendiği dilde de kullanmayacaktır. Aynı zamanda

Açık'ın 2008'de yayınlanan çalışmasının 28. Sayfasında "Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi eski tarihlere dayanmaktadır. Yabancılara Türkçe öğretmeye yönelik ilk kitap 11. yüzyıldaki Kaşgarlı Mahmut'un Divan-ı Lügat-it-Türk olmuştur. Bu tarihten itibaren 20. yüzyılın sonuna kadar Türkçe öğretim amacıyla sistemli bir uygulama bulmamaktayız". Türkçenin yabancılara öğretimi Türkçenin uluslararası biline birliğinin artmasıyla birlikte 20. yüzyılın sonuna doğru büyük ivme kazanmıştır. Türkiye'nin siyasi, ekonomik ve sosyal anlamda gelişmekte olması, Türkiye'yi cazibe merkezi haline, Türkçeyi de yabancılar tarafından öğrenilmek istenilen bir dil haline getirmiştir. Bu doğrultuda Türkçe öğrenmeye ve öğretmeye duyulan isteğin artması nedeniyle Türkçe öğretimine yönelik Türkçe öğretim merkezlerinin kurulmasına ihtiyaç duyulmuştur.

Vargelen'in 2013'te yayınlanan çalışmasının 28. Sayfasında "Yabancı dil derslerinde kültür aktarımı yapılırken nelerin öğretileceğinin, hangi konuların öne çıkarılacağı belirlenmesi büyük önem taşımaktadır. Konu seçiminde, günlük hayatta sıklıkla karşılaşılan durumları içermeye, tüm kültürlerin ortak alanlarını oluşturma, öğrencinin dili daha iyi kavramasını sağlama, ilgi çekici ve güdüleyici olma gibi birtakım unsurlar göz önünde bulundurulmalıdır".

Yabancı dil öğretiminde ya da başka bir ülkeye gittiğimde çok kültürlü eğitim kavramı içinde önemli bir yer bulmaktadır. Kültürün görünen tarafını dil, yemekleri, mimari, edebiyat, hukuk sistemi gibi unsurlar ile toplum ve davranış şekilleri görebilir. Yabancı dil öğretiminde öğrenilen dile ait sosyal davranışların öğretilmesi önemlidir. Her farklı bir dil aynı zamanda farklı bir kültür demektir. Yabancı bir dili öğrenmekle yabancı bir kültürü de anlamak, tanımak ve öğrenmek mümkündür. Tapan'ın 1995'te yayınlanan çalışmasının 156. Sayfasında "Yabancı bir dili öğrenmek bir dünyayı, yabancı bir kültürü de anlamak, tanımak demektir. Yabancı olanı anlamaya, çözümlenmeye çalışmak ise öğrenciye bilgi ve düşünce zenginliği kazandırarak onun dünyaya bakış ufkunu genişletir". Yabancı dil öğretiminde dil bilgisi öğretimine ilişkin yaklaşımlar ele alınmış; yabancı dil olarak Türkçede ve Arapçada geniş zamanın öğretimine, örnek bir ders planına ve bu yapının öğretimiyle birlikte pekiştirilmesinde kullanılabilecek etkinliklere yer verilmiştir. Aynı zamanda daha başka bir ifade ile Tapan'ın 1995'te yayınlanan çalışmasının 156. Sayfasında "Yabancı gerçeğe karşılaştığında onu ilk önce kendi

ön bilgisi ve deneyimleriyle kavramaya çalışır, yabancı olanla kendisinin olan arasında karşılaştırmalar yapar, ilişkiler kurar, her iki kültürün benzer ve farklı yanlarını görür. Bu uğraş ise onun yalnız yabancı olan ile ilgili bilgilenmesine değil, aynı zamanda kendi kültürüne de yeni bir açıdan, daha nesnel bakmasına yol açar".

Dil-düşünce-kültür üçlüsü yabancı dil öğretiminde kültürün yerinin doğru anlaşılmasında önemli rol oynamaktadır. Yabancı dil öğrenirken en merak ettiğimiz noktalardan birisi de öğrenilen dilin konuşulduğu ülkenin kültürüdür. Türkçenin ve Arapçanın yabancılara öğretiminde diline ait bilgi ve kültür bütününe öz ardı edilemez bir yeri ve işlevi vardır; ne var ki bunların verilme biçimi ile becerilerle ilişkilendirilmesi hayati bir önem taşımaktadır.

BÖLÜM III

BULGULAR

Üçüncü bölüm çalışmanın yöntem bölümünü oluşturmaktadır. Selamlaşma ve davranışlar, aile yapıları ve kuşaklar arası ilişkiler, misafir etme, ikram ve hediyeler bakımından Arapça ders kitapları başlangıç seviyesi ile İstanbul yayınları A1–A2 seviyesi (başlangıç seviye) kitaplarının nitel açıdan tespitini amaçlayan bu çalışma betimsel nitelikli bir çalışmadır. Aynı zamanda önemli olan o kültürün taşıyıcısı olan dili öğretirken kültür unsurlarını da vermektir.

3.1 ARAPÇA DERS KİTAPLARI SEVİYESİ VE İSTANBUL YAYINLARI A1– A2 SEVİYESİ KİTAPLARININ TANITILMASI

Bu bölüm çalışmanın yöntem bölümünü oluşturmaktadır. Selamlaşma ve davranışlar, aile yapıları ve kuşaklar arası ilişkiler, misafir etme, ikram ve hediyeler bakımından Arapça ders kitapları başlangıç seviyesi ile İstanbul yayınları A1–A2 seviyesi (başlangıç seviye) kitaplarının nitel açıdan tespitini amaçlayan bu çalışma betimsel nitelikli bir çalışmadır. Hem Türkçe hem de Arapça öğretiminde kullanılan ders kitaplarının ünitelerine bakıldığında A1 ve A2 seviyelerinde genellikle o kültüre ait yeme, içme, çalışma saatleri, yaşam koşulları gibi fazla yer verilmemiştir. Aynı zamanda kültürel öğelerin aktarımında ders kitapları birinci derecede önemli olmasına rağmen tek başına yeterli değildir. Ders kitaplarının yanında konuşma etkinliklerinde, resimlerde de yer verilmesi gerekir. Metinlerde işlenen kültür öğeleri aynı zamanda öğelere uygun resimlerle ya da videolarla desteklenmelidir. Örneğin; Türkçe öğrenen yabancılara Türklerin misafir etme, ikram etmeyle ilgili bilgi verildikten sonra metin Türk ailesinin misafirleri ağırlama

şekilleriyle ilgili resimlerle desteklenmelidir. Yine öğrenilen dil Arapçaysa Arap kültüründe misafir ağırlama, ikram etmeyle ilgili bilgi verildikten sonra Arap ailelerinin misafir ağırlama şekilleriyle ilgili resimlerle desteklenmelidir.

Ders kitaplarında verilen bilgilerin yanı sıra öğrenilen dil Türkçeyse Türk aile yapısı, öğrenilen dil Arapça ise Arap aile yapısıyla ilgili kısa videolar seyrettirilmelidir. Ama unutulmamalıdır ki kültürel öğelerin bütün beceri alanlarını içine alacak şekilde en iyi yansıtıldığı araç ders kitaplarıdır.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde okuduğunu ve dinlediğini doğru anlama duygu, düşünce ve hayallerini istenilen biçimde açık ve anlaşılır şekilde yazılı ve sözlü olarak ifade becerisini kazandırma temel amaçlardandır.

Çalışmada belge analizi (tarama modeli) tekniği kullanılmıştır. Bu bölümde araştırmada örneklem (evren) olarak belirlenen kitapların ne de seçildiği ve içeriğiyle ilgili bilgiler sunulmuştur. Belge analiziyle yapılan tespitlerde araştırmacı zamandan tasarruf sağlamış olur.

3.2 İSTANBUL YABANCILAR İÇİN TÜRKÇE DERS KİTABI A1-A2 (BAŞLANGIÇ DÜZEY)

İstanbul yabancılar için Türkçe ders kitabı A1 ve A2 seviyesi (Başlangıç düzey) İstanbul Üniversitesi TÖMER’de görev yapan okutmanlar tarafından hazırlanmıştır. Ders kitapları toplam altı kitaptan oluşmaktadır. Şimşek’in 2015’te yayınlanan çalışmasının 826. Sayfasında İstanbul kitabını yabancılar için “Türkçe ders kitabıyla A1 seviyesinde Türkçeyle tanışan bir öğrenci, gündelik hayatında rahatlıkla selamlaşabilir; kendisini, ailesini, akrabalarını, yaşadığı ortamı anlatabilir; misafir ağırlayabilir, alışveriş yapabilir, adres sorabilir ve hatta hafta sonu için plan yapabilir” anlatmıştır. Aynı zamanda ders kitaplarının yanı sıra öğrencilerin yapması gereken çalışma kitapları da vardır.

İstanbul yabancılar için Türkçe ders kitapları Avrupa Konseyinin Ortak Avrupa Çerçevesi (C E F) kılavuzu ölçütlerine göre düzenlenmiştir. İstanbul A1 seviyesi Türkçe ders kitabı 6, A2 seviyesi Türkçe ders kitabı 6 ünitelerden oluşmaktadır.

Buradan da anlaşılacağı gibi İstanbul'un çıkarmış olduğu başlangıç seviyeye ait ders kitapları 12 üniteden oluşmaktadır.

A1 Seviyesi Üniteleri

1. Merhaba
2. Nerede?
3. Ne yapıyorsun?
4. Benim Dünyam
5. Zaman zaman
6. Çevremiz ve biz

A2 Seviyesi Üniteleri

1. Gezelim görelim
2. Haberiniz olsun
3. Neler olacak?
4. Evvel zaman içinde
5. Ne olur ne olmaz
6. Neler yapabilirsiniz?

3.3 KİTAPLARIN SOSYO – KÜLTÜREL ÖZELLİKLER BAKIMINDAN İNCELENMESİ

Yabancı dil öğretiminde en önemli konulardan birisi kültür aktarımı ve kültürün öğrencilere nasıl öğretileceğidir. Yani insanlar yabancı bir dil öğreniyorken aynı zamanda o dilin kültürü öğrenmeyi zorunda kalmaktır. Çifci, Bakur ve Keklik'in 2013'de yayınlanan çalışmasının 365 Sayfasında "Kültür, kazanılan bir davranış olarak nitelendirilmekte ve insanın yaptığı, ettiği, çattığı her şeyi içeren bir hayat tarzıdır". Fakat dili öğretirken o dilin kültürünün bütün özelliklerinin aktarılması mümkün değildir. Çünkü, bazı ders kitaplarında kültür aktarmaya yer verilmemiştir. Ama önemli olan öğrencilerin günlük hayatta sıkça karşılaşacakları kültürel öğelerin verilmesidir. Yabancı dil öğretiminde yabancı öğrenciler bir dili

öğrenirken kendi kültüründen izlerde görmek isteyecektir. Çünkü hedef dilin kültürü ile kendi kültürünü karşılaştırma yoluna gidecek ve iki dilde ortak öğeler bulmaya çalışacaktır. Örneğin; öğretilen yabancı dil Türkçe ise Türk kültürüne eğer öğretilen yabancı dil Arapça ise Arapların kültürüne yer verilmelidir. İncelemeye aldığımız yabancılar için Türkçe öğretimi İstanbul kitabı (A1-A2) ve yabancılar için Arapça öğretimi ders kitabı başlangıç seviyeleri A1-A2 setleri şu ölçütler doğrultusunda incelenmiştir. Ayrıca kitaplar kişiler arası ilişkiler doğrultusunda belirlenen üç alt öğeye (selamlaşma ve davranışlar, aile ilişkileri ve kuşaklar arası ilişkiler, misafir etme ikram ve hediyeler) göre incelenmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümü bulgular kısmını oluşturmaktadır. Kitaplarda yer alan okuma, yazma, dinleme, konuşma becerileri belirlenen kültürel özellikler bakımından taranmıştır. Tespit edilen kültürel öğelerin bir bütün olarak değerlendirilmesi için tablolar halinde sunum yapılmıştır.

Yabancı dil olarak Türkçe ve Arapça ders kitaplarının farklı kazanması bulabiliriz. Bu ders kitapları yabancılar için dört temel becereler kullanarak anlatılmasını gerektirmektedir. Kaynak tarayarak ve ders kitapları A1 ve A2 incelemesi yapılması olarak uygulamaların değerlendirilmesini gerekli kılmıştır. Zira, kapsamında incelenen yabancı dil olarak Türkçe ve Arapça ders kitaplarında önemli noktaları tespit edilmiştir.

3.4 ARAPÇA DERS KİTAPLARI (BAŞLANGIÇ DÜZEY)

Arapça ders kitapları Arapçanın yabancı dil olarak öğretimde birçok hem özel kurumun hem de devlet kurumun kullandığı bir kaynaktır. Arapça ders kitaplarını sürekli olarak yenileyen değişime ayak uyduran ve geleneksel dil öğretim yöntemleriyle iletişimsel yöntemi birleştirerek kitapları hazırlamıştır.

Özellikle son yıllarda dil öğretiminde kültürün tanıtılmasına daha çok ağırlık verildiği için Kültürlerarası İletişim Odaklı Yaklaşım (Intercultural Communication Approach) daha çok tercih edilmektedir. Kitapta başlangıç düzey 8 ünitelerden oluşmaktadır.

Arapça ders kitapların (başlangıç Düzey) Üniteleri

1. Tanışmak ve selamlaşmak
2. Bizim ailemiz
3. Bizim evimiz
4. Günlük yaşam
5. Yiyecekler ve içecekler
6. Namaz kılmak
7. Bizim okulumuz
8. Meslekler

3.5 KİTAPLARIN SOSYO – KÜLTÜREL ÖZELLİKLER BAKIMINDAN İNCELENMESİ

Yabancı dil öğretiminde en önemli konulardan birisi kültür aktarımı ve kültürün öğrencilere nasıl öğretilmelidir. Yani insanlar yabancı bir dil öğreniyorken aynı zamanda o dilin kültürü öğrenmeyi zorunda kalmaktır. Çıfci, Bakur ve Keklik'in 2013'te yayınlanan çalışmasınının 365. Sayfasında "Kültür, kazanılan bir davranış olarak nitelendirilmekte ve insanın yaptığı, ettiği, çattığı her şeyi içeren bir hayat tarzıdır". Fakat dili öğretirken o dilin kültürünün bütün özelliklerinin aktarılması mümkün değildir. Çünkü, bazı ders kitaplarında kültür aktarmaya yer verilmemiştir. Ama önemli olan öğrencilerin günlük hayatta sıkça karşılaşacakları kültürel öğelerin verilmesidir. Yabancı dil öğretiminde yabancı öğrenciler bir dili öğrenirken kendi kültüründen izlerde görmek isteyecektir. Çünkü, hedef dilin kültürü ile kendi kültürünü karşılaştırma yoluna gidecek ve iki dilde ortak öğeler bulmaya çalışacaktır. Örneğin; öğretilen yabancı dil Türkçe ise Türk kültürüne eğer öğretilen yabancı dil Arapça ise Arapların kültürüne yer verilmelidir. İncelemeye aldığımız yabancılar için Türkçe öğretimi İstanbul kitabı (A1-A2) ve yabancılar için Arapça öğretimi ders kitabı başlangıç seviyeleri A1-A2 setleri şu ölçütler doğrultusunda incelenmiştir. Ayrıca kitaplar kişiler arası ilişkiler doğrultusunda

belirlenen üç alt ögeye (selamlaşma ve davranışlar, aile ilişkileri ve kuşaklar arası ilişkiler, misafir etme ikram ve hediyeler) göre incelenmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümü bulgular kısmını oluşturmaktadır. Kitaplarda yer alan okuma, yazma, dinleme, konuşma becerileri belirlenen kültürel özellikler bakımından taranmıştır. Tespit edilen kültürel öğelerin bir bütün olarak değerlendirilmesi için tablolar halinde sunum yapılmıştır.

Yabancı dil olarak Türkçe ve Arapça ders kitaplarının farklı kazanması bulabiliriz. Bu ders kitapları yabancılara dört temel becereleri kullanarak anlatılmasını gerekmektedir. Kaynak tarayarak ve ders kitapları A1 ve A2 incelemesi yapılması olarak uygulamaların değerlendirilmesini gerekli kılmıştır. Zira, kapsamında incelenen yabancı dil olarak Türkçe ve Arapça ders kitaplarında önemli noktaları tespit edilmiştir.

Tablo 1. İncelemesi yapılacak kültürel öğeler

KİŞİLER ARASI İLİŞKİLER
Selamlaşma İfadeleri ve Davranışları
Aile Yapıları ve İlişkileri, Kuşaklar Arası İlişkiler
Misafir Etme, İkram ve Hediyeler

3.6 İSTANBUL YABANCILAR İÇİN TÜRKÇE DERS KİTABI VE ARAPÇA YABANCILAR İÇİN DERS KİTABI (A1 – A2) SELAMLAŞMA VE DAVRANIŞ İFADELERİ BAKIMINDAN İNCELENMESİ

Sosyo – Kültürel bir öge olarak değerlendirilen selamlaşma ve davranış şekilleri farklı kültürlerde değişik şekillerde gerçekleşmektedir. Nitekim bir ülkede normal karşılanan selamlaşma ifadesi başka bir ülkede başka bir kültürde normal karşılanmayabilir. Yabancı dil öğretimi, Türkçe ya da Arapça olsun bütün dillerde metin aracılığıyla yapılır. Yabancı dil öğretiminde eğer Arapça ise ders kitaplarda Arap kültürünü en iyi şekilde anlatan metinler, etkinlikler verilmesi gerekmektedir.

Eğer öğretilen dil Türkçe ise ders kitaplarda Türk kültürünü en iyi yansıtan metinlere ve etkinliklere yer verilmelidir.

Tablo: 2’de incelenen hem Türkçe hem de Arapça ders kitaplardan tespit ettiğimiz selamlaşma ve davranış ifadeleri verilmiştir:

Tablo 2. Selamlaşma ifadeleri ve davranışlar

Kitap Adı	Kültürel İfade	Ünite	Seviye-Sayfa Sayısı
İstanbul	Türk Erkekleri selamlaşırken birbirini öper. Fırsat bulursa sizi de öper. Sakın şaşırmayın. Biz komşularımızla her sabah selamlaşıyoruz.	4	A1-62
İstanbul	Akrabalık ilişkileri, Anne, baba, kızlar, damatlar, oğullar, gelinler ve torunlar aynı çatı altında yaşıyorduk	3	A1-45
İstanbul	Bayram günü insanlar anneanne, babaanne ve dede gibi büyük akrabalarını ziyaret ediyorlar ve onların ellerini öpüyorlar. Küçük çocuklar büyüklerin ellerini öptükten sonra büyükler onlara hediyeler veriyor.	4	A1-70
İstanbul	Bayramda insanlar özel yemekler yapıyorlar ve o gün bütün aile beraber o yemekleri yiyor.	4	A1-73

İstanbul		6 Mayıs'ta insanlar büyük bir kutlama yapıyorlar. Çünkü, özel bir gündür. Ayrıca bir kâğıda ev, araba, mezuniyet, ya da evlilik gibi dileklerini yazıyorlar ve bu kâğıtları gül ağacına asıyorlar. Gece sonunda bu kâğıtları insanlar, denize veya nehre atıyorlar	5	A1-76
İstanbul		Genelde ailene, bir şeyler yapıp yapamayacağınızı, daha sonra partiye gidip daha sonra partiye gidip gitmesini istemelisiniz.	6	A2-92
Arapça kitabı	ders	Tanıdık olmayan kişiler ile bir konuşmayı başlatıp bitirir, gerektiğinde araya girer	1	Arapça- 12
Arapça kitabı	ders	Karşısındaki kişi ile aynı fikirde olup olmadığını kibarca ifade eder.	6	Arapça- 42
Arapça kitabı	ders	Karşısındaki kişiye fikirlerini sorar.	6	Arapça- 48
Arapça kitabı	ders	Kişisel ve diğer insanların davranışlarındaki değişim ve gelişimden bahseder.	5	Arapça- 35

Kitaplara bakıldığında İstanbul A1 seviyesinde 5 tane selamlaşma ve davranış ifadeleri tespit edilmiş, Arapça ders kitapları A1 ve A2 seviyesinde ise 4 tane tespit edilmiştir. İncelediğimiz diğer İstanbul A2 kitabında ise 1 tane selamlaşma ve davranış ifadelerine rastlanılmıştır. Kitaplarda tespit edilen bu ifadelerin birbirleriyle uyum sağlamadığı görülmüştür, Birinci tespitte yer alan erkeklerin birbirini öpmesi diğer kültürlerde normal karşılanmayabilir. Özellikle Arapça kitabında kucaklaşma, selamlaşma gibi ifadeler kullanılmamıştır. Arapça ders Kitap'ta tespit edilen unsur ise "Kişisel ve diğer insanların davranışlarındaki değişim ve gelişimden bahseder." ve aynı zamanda " Karşısındaki kişi ile aynı fikirde olup olmadığını kibarca ifade eder" ifadesidir. Türklerde ise "nasılsın" diye sormak

samimiyetin bir göstergesidir. Bu nedenle selamlaşma ve davranışların kültürden kültüre farklılık taşıdığı görülmektedir. Belirlenen bu kültürel öğelerin kitaplarda sayısının az olması seviyeye alakalıdır. Bu ifadelere temel seviyedeki kitaplarda daha çok yer verilmesi muhtemeldir. Ayrıca her iki kitapta tespit edilen selamlaşma ve davranış ifadeleri üniteler bakımından da farklılık göstermektedir. Demirekin'in 2014'da yayımlanan çalışmasının 362. Sayfasında "Özellikle yabancı dil öğrenenlere dili kullanan modeller ve kullanım verileri sunmaları itibariyle ders kitapları, Sosyo – kültürel öğeleri de zaman zaman içermek durumundadır". Örneğin; Türkçe öğrenen bir kişi özellikle Türk kültürünün hâkim olduğu bir ülkede yaşıyorsa onların aile ilişkilerini, misafir ağırlamayı, misafire neler ikram ettiklerini merak edecektir. Eğer öğrendiği dil Arapça ise ve Arap ülkeler 'de yaşıyorsa Arap aile yapısını, misafir etmeyi, ikramı, hediyeleri merak edecektir.

3.7 İSTANBUL YABANCILAR İÇİN TÜRKÇE DERS KİTABI VE ARAPÇA YABANCILAR İÇİN DERS KİTABI (A1 – A2) AİLE YAPILARI VE KUŞAKLAR ARASI İLİŞKİLER BAKIMINDAN İNCELENMESİ

Sosyo – kültürel öğelerden biri olan aile yapıları ve kuşaklar arası ilişkiler kültürden kültüre farklılık göstermektedir. Türkler aile yapılarına ve kuşaklar arası ilişkilere çok önem veren bir millettir. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan A1 – A2 seviyesindeki kitapta çok sayıda kültürel öge tespit edilmiştir. Yabancı dil olarak Arapça öğreten kitapta ise aile yapılarıyla ilgili bilgiler verilmiş fakat bu verilen bilgiler Türklerin aile yapısı gibi ayrıntılı bir şekilde anlatılmamıştır.

Tablo 3'te kitaplardaki aile ilişkileri ve kuşaklar arası ilişkilerle ilgili bulgular verilmiştir:

Tablo 3. Aile ilişkileri ve kuşaklar arası ilişkiler

Kitap Adı	Kültürel İfade	Ünite	Seviye, Sayfa Sayısı
-----------	----------------	-------	-------------------------

---

İstanbul	Eskiden bayramlar da aile ziyaretlerine giderdik Şimdi tatile gidiyoruz.	1	A1 – 14
İstanbul	Bugün 65. doğum günümü kutladım. Yanımda eşim, çocuklarım ve torunlarım var... Şimdi torunlarımla eğleniyorum.	1	A1 – 14
İstanbul	... O dedesi ve babası ile yaz aylarında yaylaya çıkıp koyun güdüyordu.	2	A1 – 29
İstanbul	Anne, baba, kızlar, damatlar, oğullar, gelinler ve torunlar aynı çatı altında yaşıyorduk	6	A1 – 88
İstanbul	Anneannem ve dedem, torunlarını her zaman görüyorlardı. Kış tatillerinde de anneannem ve kızları mutfağa girip çok güzel yemek yapıyorlar.	6	A1 – 93

İstanbul	Türk toplumunda aile kutsal bir kurumdur ve toplumun gelenek, görenek, dil, din ve diğer özelliklerini yansıtır. Aile dendiği zaman anne ve baba ile onların çocukları gelir. Sosyal bilimciler aileyi “çekirdek aile” ve “geniş aile” olarak iki bölüme ayırmıştır. Ülkemizde şu anda hem geniş aile hem de çekirdek aile tipi görülmektedir.	7	A1 -108
Arapça ders kitabı	Ailemi her şeyden önce tutuyorum. Babam bizimle birlikte yaşıyor, ailenin merkezi; benim kardeşlerim ve aile üyelerinin çoğu hafta sonu ziyarete gelirler	1	Arapça- 11
Arapça ders kitabı	İnsan ilişkileri, misafirlik, arkadaşlık, aile, akrabalık ve komşuluk ilişkileri, farklı milletlerin aile yapısı gibi konularda yapılan bir sohbetin ana hatlarını anlar, sohbete katılır, görüş bildirir, karşısındaki kişiye fikirlerini sorar.	2	Arapça – 37
Arapça ders kitabı	Kişisel ilişkiler ve diğer insanların davranışlarındaki değişim ve/ya gelişimden bahseder.	2	Arapça – 46
Arapça ders kitabı	Bir sorun olduğunda söyler ve nedenlerini açıklar.	3	Arapça– 57
Arapça ders kitabı	Karşısındaki kişi ile aynı fikirde olup olmadığını kibarca ifade eder.	4	Arapça- 68

Tabloya bakıldığında aile yapıları ve kuşaklar arası ilişkiler ile ilgili İstanbul kitabında 5, Arapça kitabında ise 5 kültürel öge tespit edilmiştir. İstanbul kitabında ve Arapça kitabında tespit edilen kültürel ögeler belli ünitelere sığdırılmıştır. Örneğin İstanbul A1 kitabında konuyla ilgili en fazla tespit 6. Ünite yapılmıştır. Arapça kitabında ise konuyla ilgili en çok tespit ise 2. Ünite yapılmıştır. Çalışmada ünitelerin konu başlıkları aynı olmasına rağmen tespit edilen kültürel özelliklerin işlenmesi veyahut anlatılması farklılık göstermektedir. İkinci bölümde tanıtımı yapılan kitaplara baktığımızda İstanbul kitabının 1. Ünitesi “Eskiden bayramlar da aile ziyaretlerine giderdik Şimdi tatile gidiyoruz.” iken Arapça kitabının 2. Ünitesi “İnsan ilişkileri, misafirlik, arkadaşlık, aile, akrabalık ve komşuluk ilişkileri, farklı milletlerin aile yapısı gibi konularda yapılan bir sohbetin ana hatlarını anlar, sohbete katılır, görüş bildirir, karşısındaki kişiye fikirlerini sorar” dır. İki ünite birbiriyle benzerlik göstermesine rağmen tespit edilen ögelerin sayısı bakımından farklılık söz konudur. Örneğin; Arapça kitaplarında tespitlerin çoğu 2. ünite yapıldığında, İstanbul kitabında ise tespitlerin çoğu 6. ünite yapılmıştır.

İstanbul kitabında 2. ünite “... O dedesi ve babası ile yaz aylarında yaylaya çıkıp koyun güdüyordu.”, Arapça kitabında ise 3. ünite 57. Sayfasında “Bir sorun olduğunda söyler ve nedenlerini açıklar” dır. Yine üniteler benzerlik göstermesine rağmen belirlenen kültürel ögeyle ilgili İstanbul kitabında iki tespit yapılmış, Arapça kitabında ise herhangi bir tespit yapılmamıştır. 1. 2. 3, 4, ünitelerde ise her iki kitapta da aile yapıları ve kuşaklar arası ilişkilerle ilgili bir kültürel öge tespit edilmiştir. Buradan da anlaşılacağı gibi İstanbul A1 kitabının 6 ünitesiyle Arapça kitabının ilk 6 ünitesi benzerlik göstermektedir fakat belirlenen kültürel özelliklerin ünitelerde işleniş sırası farklıdır.

A2 seviyesinde ise aile yapıları ve kuşaklara arası ilişkiler ile ilgili ise 1 tespit yapılmıştır. Arapça kitabının 4. üniteden sonraki üniteleri ile İstanbul A2 kitabının 6 ünitesi bazı konular bakımında benzerlik göstermektedir. Fakat İstanbul A2 kitabında belirlenen kültürel öge 2. ünite (Haberiniz olsun) bulunurken Arapça kitabında belirlenen kültürel öge 7. ünite (Bizim okulumuz) bulunmuştur. Bunların dışında A2 kitabının 2, 3, 4, 5 ve 6. üniteleri ile Arapçanın 7, 8, 10, 11 ve 12. ünitelerinde aile yapıları ve kuşaklara arası ilişkilerle ilgili ögeler yapılan

taramada tespit edilememiştir.

Çalışmamızı üniteler bazında değerlendirdikten sonra her iki kitapta aile yapıları ve kuşaklar arası ilişkilerin ne gibi benzer ve farklı yönlerinin bulunduğu bakacak olursak; Türklerde aile ziyaretleri önemli bir yere sahiptir. Özellikle dede, anneanne ve babaannelere olan saygı büyüktür. Özel günlerde, bayramlarda bu kişiler ziyaret edilir. Büyüklerden alınan nasihatler çocuklar ve torunlar için büyük önem taşır. İstanbul kitabında da yaptığımız tespitlerde ailenin önemi bu şekilde anlatılmıştır. Ayrıca bazı aileler sadece anne, baba ve çocuktan oluşurken bazı aileler anne, baba, dede, babaanne, anneanneden oluşmaktadır. Geniş aileyle büyüyen çocukların kuşaklar arası ilişkileri oldukça kuvvetlidir.

Arapça kitaplarında ise aile yapıları ve kuşaklar arası ilişkiler ile ilgili yapılan tespitlere bakıldığında Türklerde olduğu gibi aile çok önemlidir. Örneğin; yukarıda verdiğimiz tabloda Arapça 1. ünitenin 11. Sayfasında “Ailemi her şeyden önce tutuyorum” ifadesi kullanılmıştır. Yine aynı ünite ve sayfada “Babam bizimle yaşıyor, ailenin merkezi; benim kardeşlerim ve aile üyelerinin çoğu hafta sonu ziyarete gelirler” ifadesi kullanılmış ve aile ziyaretlerinin, kuşaklar arası ilişkilerin tıpkı Türklerde olduğu gibi önemi vurgulanmıştır. Arapça kitabının 4. Ünitesinin 68. Sayfasında yapılan tespit: “Karşısındaki kişi ile aynı fikirde olup olmadığını kibarca ifade eder.” ifadesi kullanılmıştır. Burada aile yapısının Araplarda önemli olduğu ailenin onay vereceği işlerin yapılması gerektiği anlatılmaya çalışılmıştır. Aile yapısı kuvvetli olan Türklerde de bu durum böyledir. Günümüzde de hayatımızla ilgili önemli kararlar alacağımız zaman ya da en basit ifadeyle dışarı çıkarken, bir arkadaşımızda kalırken ailenin onayının alınması gerekmektedir.

Tarama sonucunda tespit edilen kültürel öğeler kitaplardaki ünitelerde farklı olmasına rağmen kullanılan ifadeler benzerlik göstermektedir. Her iki kültürde de ailenin önemi ve kuşaklar arası ilişkilerin önemi vurgulanmıştır.

Tarama yapılırken tespit edilen ifadelerin çoğu okuma metinlerinden çıkarılmıştır. Dinleme, yazma, konuşma beceri alanlarında aile ilişkileri ve kuşaklar arası ilişkiler ile ilgili tespitler okuma beceri alanına göre daha düşüktür.

Kitaplarda, aile yapısına ve özel günlerdeki ziyaret ve hediyeleşmelere yönelik metin, uygulama ve alıştırmalara yer verilmiştir.

3.8 İSTANBUL YABANCILAR İÇİN TÜRKÇE DERS KİTABI VE ARAPÇA YABANCILAR İÇİN DERS KİTABI (A1 – A2) KONUK ETME, İKRAM VE HEDİYELER BAKIMINDAN İNCELENMESİ

Kişiler arası ilişkilerin bir diğer önemli alt başlığı ise konuk etme ikram ve hediyelerdir. Her kültürde eve gelen misafiri ağırlama, ikramlarda bulunma ve birtakım hediyeler verme farklılık göstermektedir. Tarama yapılan kitaplarda en çok tespit edilen ifade ise misafir ağırlama olmuştur. Özellikle İstanbul kitaplarında eve gelen misafiri ağırlamayla ilgili ayrıntılı bilgilere yer verilirken Arapça kitabında ise misafirin nasıl ağırlandığına dair çok ayrıntılı bilgilere yer verilmemiştir.

En fazla kültürel öge aktarımının olduğu bu bölümde kitaplardaki metin, alıştırma veya uygulamalarda özel günlere ve bu günlerdeki geleneksel etkinliklere yer verilmiştir.

Tablo 4’te misafir etme, ikram ve hediyeler ile ilgili bulgular verilmiştir:

Tablo 4. Misafir etme, ikram, hediye

Kitap Adı	Kültürel İfade	Ünite	Seviye, Sayfa Sayısı
İstanbul	Türkler size bir hediye verirlerse, paketi açın ve “çok beğendim” deyin	1	A1 – 19
İstanbul	Türkler sizi seve seve evine davet edecektir. Pek çok Türk evinde içeriye girerken ayakkabı çıkarmak gerekir	1	A1 – 19
İstanbul	Öğrenci evinin öğrenci misafirleri de eksik olmaz ve gelen misafire önce “bir kola al da içelim” diye başlattığımız ... parasını	6	A1 – 85

bitirinceye kadar devam edilir.

İstanbul	Türkiye’de gelin, düğünden bir gün önce ,kına gecesi’ yapıyor. Bu gecede sadece kadınlar oluyor ve türkü eşliğinde ellerinde kınalarla gelinin etrafında dönüyorlar. Kınayı kaynana yakıyor.	6	A1 – 89
İstanbul	Eğer misafir çaya geleceksen ve ev sahibi bunu önceden biliyorsa çay için börek, kurabiye, kek gibi yiyecekler, yemeğe geleceksen çorba, zeytinyağlı, sıcak et yemekleri, salatalar hazırlar	6	A1 – 97
İstanbul	Sohbet sırasında evin çocuğu misafirlere, kolonya, şeker ikram eder.	6	A1 – 97
İstanbul	Bununla beraber misafire hal – hatır sormadan hemen kahve getirilmesi misafir tarafından hoş karşılanmaz ve çoğunlukla “hemen gitmesi isteniyor” şeklinde yorumlanır.	6	A1 – 97
İstanbul	...Bizim aile tam akşam yemeği saatinde Değirmen’ e gitti. Anneannem ve dedem masanın en başında yer alırken yaş sırasıyla kızlar ve damatlar son olarak da torunlar masaya oturdular ...Yemek süresince anneannem ve dedemin yüzlerinde tüm evlatlarıyla bir arada olmanın, bir buluşmaya ev sahipliği yapmanın mutluluğu okunuyordu.	5	A1 – 70

	...Emekli öğretmen Dietmar Hemberger bunu, şöyle anlatıyor: “25 yıl boyunca eşim ve üç çocuğumla birlikte 42 ülke gezdik.		
İstanbul	2001 yılında İstanbul’a geldik. Türkiye’ye ve Anadolu insanının sıcakkanlılığına ve misafirperverliğine hayran kaldık. Bir daha başka ülkeye gitmek istemedik...”	5	A1 – 70
İstanbul	Misafirlerimizi karşılamaya giderken çok heyecanlıydık. Onlarla beraber 4 gün geçirdik ve aile gibi olduk. Karolina “Sadece birkaç gün sizinle yaşayarak Türk kültürüyle ilgili gezi kitaplarındaki bilgilerden daha fazlasını öğrendik.” Dedi. ... Beş yıldızlı otellerde kalmak o ülkenin tarihini ve kültürünü öğrenmek için yeterli değil.	5	A1 – 73
İstanbul	Anneannem ve dedem, torunlarını her zaman görüyorlardı. Kış tatillerinde de anneannem ve kızları mutfağa girip çok güzel yemek yapıyorlar.	6	A1-76
İstanbul	Türkiye’ye geleli üç ay olmuştu. Bir gün, eve misafirler geldi. Ev arkadaşım bana “çabuk git marketten tavuk al” dedi. Aceleyle evden çıkıp “tavuk, tavuk, tavuk...” diye mırıldanarak eve gittim.	6	A2 – 94
İstanbul	Misafirlerini yedirdi, içirdi; hatta bir güzel gezdirdi.	6	A2 – 102
Arapça	Üç. Üçümüz için ve kim geliyor. Arkadaş-akrabalar. Ailem benim için en önemli şey. Büyük çocukları istiyorum.	6	Arapça – 50

Arapça	Üçümüz için, kim gelirse gelsin (akrabam, arkadaşlarım ...) üç çeşit yemek yaparım, ailem benim için çok önemli, torunu istiyorum,	6	Arapça-50
Arapça	Dublin'e geliyorum. İki hafta önce bir dil okulunda eğitim görmek için. İrlandalı bir ailede kalıyorum	8	Arapça-103
Arapça	Sevgili Ali ve Fatima, Bir karşılama ve yemek için çok teşekkür ederim.	8	Arapça-104

Yapılan tarama sonuçlarına bakıldığında İstanbul A1 kitabında 12, İstanbul A2 kitabında 3, Arapça ders kitabında ise 4 tespit yapılmıştır. Yapılan tespitlerde her üç kitapta da üniteler bakımından farklılık vardır. Örneğin; İstanbul A1 kitabında misafir etme, ikram, hediye verme gibi kültürel öğeler 1. 5. ve 6. üniteye toplanmıştır. 2, 3. ve 4. ünitelerde belirlenen kültürel öğeye ait herhangi bir bulgu söz konusu değildir. İstanbul A2 kitabına geldiğimizde ise belirlenen öğeler 4 ve 6. ünitelerde tespit edilmiştir. Arapça kitabında ise öğeler 6. ve 8. üniteye bulunmuştur. İstanbul A1 kitabında tespit edilen öğeler ünitelere uygun şekilde verilmiştir. Örneğin; bölüm ikide söylediğimiz gibi İstanbul A1 kitabının 6. ünitesi “*Çevremiz ve biz*” dir. Buradan da anlaşılacağı gibi tespit edilen öğeler konuya uygun şekilde verilmiş ve fazlaca işlenmiştir. Fakat İstanbul A2 kitabında ise 6. ünite ikinci bölümde söylediğimiz gibi “*Neler yapabilirsiniz?*” dir. Tespit edilen öğelerin konuyla herhangi bir bağlantısı olmayıp okuma, dinleme, yazma beceri alanlarında geçen ifadelerdir. Arapçada da aynı durum söz konusudur. İkinci bölümde tanıttığımız gibi Arapça kitabının 8. ünitesi “*Nasıl olduğunu söylüyor*” dur. Tespit edilen öğelerin işlenen konuyla bağdaşan yönleri bulunmamaktadır. Tıpkı İstanbul A2 kitabında olduğu gibi konu ya da ünite içerisinde geçen konuşma, okuma, yazma ve dinleme etkinliklerinde bulunan ifadelerdir.

İstanbul A1 kitabında yapılan tespitlerde Türklerin ne kadar misafirperver bir millet olduğunu, eve gelen misafire her şekilde hizmet ve hürmet ettiği anlaşılmaktadır.

Ayrıca Türklerin misafir etme, ikramda bulunma kültürlerinden de bahsedilmiştir. Örneğin; İstanbul A1 kitabının 97. sayfasında; misafir çaya gelecekse ev sahibine bildirir ve ev sahibi çayın yanına pasta börek yapar. Eğer misafir yemeğe gelecekse ev sahibi çorba, et, salata gibi yemekler yapar ifadesi Türklerin misafir etme ve ikram kültürünü yansıtan en güzel örneklerden biridir. Yine A1 İstanbul kitabının 97. sayfasında yapılan tespitite eve gelen misafire evin çocuğu kolonya ve şeker ikram eder. Bu Türk kültüründe bir adettir. Günümüzde de devam etmektedir. Özellikle eve gelen misafir kısa süreliğine gelmişse bir şey ikram edilmeden gönderilmez. Bunun en güzel örneği kolonya ve şekerdir. Çünkü, Türklerde eve gelen misafiri yedirmek, içirmek, en iyi şekilde ağırlamak çok önemlidir.

İstanbul A1 kitabının 6. ünitesinin 76. sayfasında söylendiği gibi Türklerde bütün aile üyelerinin bir arada olduğu yemek günlerinin düzenlenmesi de önem arz eder. Çünkü anne, baba, çocuk, torun ve diğer aile üyelerinin bir arada olmasını sağlayan faktörlerden biri yemek toplantılarıdır.

Bir diğer önemli nokta ise Türklerde eve gelen misafire yapılacak ikramın zamanı da önemlidir. Örneğin; eve gelen misafire hal – hatır sorulmadan kahve ikram edilmesi misafirin bir an önce gitmesinin istendiğini gösterir. Bu nedenle eve gelen misafire ilk önce hal – hatır sorulur ve daha sonra ikram yapılır. Bu ifadeler Türklerde misafir etme ve ikramda bulunma kültürünü en iyi yansıtan örneklerdir.

İstanbul A2 kitabında da Türklerin misafir ağırlama ve ikramda bulunma şekilleri yabancı ailelerin gözünden anlatılmıştır. Örneğin; A2 kitabının 6. ünitesinin 94. ve 102. sayfalarında yapılan tespitite yabancı bir ülkeden gelen ailelerin Türk misafirperverliğini ve sıcakkanlılığını gördükten sonra başka ülkelere gitmek istememeleri, Türk kültürünü yakından tanıma fırsatı bulup gezi kitaplarında anlatılanlardan daha farklı olduğuna değinilmiştir. Bu ifadelerden anlaşıldığı gibi Türkler eve gelen misafirlerinin kültürü ya da ülkesi ne olursa olsun en iyi şekilde misafirlerini ağırlamaya ve onlara ikramlarda bulunmaya çalışmaktadır. Buradan çıkarılacak bir diğer önemli sonuç ise eğer bir kültürü bütün unsurları ve özellikleriyle tanımak istiyorsak o kültürün devam ettiği ülkelere gitmek ve oradaki insanlarla yaşamak gerekir.

Arapça kitabında misafir etme, ikram ile ilgili kültürel öğelerin anlatımında o kültüre ait belirleyici bir unsur tespit edilmemiştir. Yapılan tespitlerde genellikle akşam misafirlige gelen kişilere yapılan yemeklerden bahsedilmiştir. Türklerde olduğu gibi misafir etme şekillerinden ve sunulan ikramlardan bahsedilmemiştir. Örneğin; Arapça kitabının 6. Ünitesinin 50. sayfasında yapılan tespitte “Üçümüz için, kim gelirse gelsin (akrabam, arkadaşlarım...) üç çeşit yemek yaparım, ailem benim için çok önemli, torunu istiyorum,” ifadesi kullanılmıştır. Buradan da anlaşıldığı gibi eve gelen misafir kim olursa olsun fark olmaksızın aynı yemek yapılır. Ama Türklerde ise eğer gerçekten çok özel bir misafir ağılanacaksa özel yemekler yapılır ve masalar özel hazırlanır. Ama çok yakın kişiler gelirse evde ne tür yemek varsa o tüketilebilir. Tarama sonucunda elde edilen bu tespitle iki kültür arasında farklılık olduğunu görülür.

Arapça kitabı yabancı bir kişinin gözünden belirlenen kültür öğelerine dair ifadeler yer vermemiştir. Kültürün aktarımı açısından bu önemli bir özelliktir. Ayrıca İstanbul A1 kitabı dışında diğer kitaplarda hediye verme kültür ögesine ait bulgular elde edilmemiştir.

Kitapların kültür aktarımı açısından değerlendirilmesine geldiğimizde, İstanbul A1-A2 kitaplarının Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin Türk kültürüne ait bulgulara rastlayabileceği kitaplardır. Bunun en güzel örneği ise kitabın her ünite sonunda “Kültürden Kültüre” başlıklı bir bölümün bulunmasıdır. Bu bölümlerde yabancı dil olarak Türkçe öğrenen kişilerin hem öğrendikleri dilin kültürüne ait özellikleri hem de kendi kültürlerine ait özellikleri tespit etmeleri dili öğrenme açısından önemlidir.

İstanbul kitaplarında selamlaşma ve davranışlar, aile ilişkileri ve kuşaklararası ilişkiler, misafir etme, ikram ve hediyeler gibi kültürel öğelerle ilgili yapılan tespitler Türkiye’de yaşayacak olan yabancı kişilerin günlük hayatta karşılaştıkları sorunlarını çözmelerini ve Türk yaşam tarzını öğrenmelerini kolaylaştırıcı niteliktedir. Fakat Arapça kitabında selamlaşma ve davranışlar, aile ilişkileri ve kuşaklararası ilişkiler, misafir etme, ikram ve hediyeler gibi kültürel öğelerle ilgili yapılan tespitler yabancı dil olarak Arapça öğrenen kişilerin günlük hayatta

karşılaşacağı sorunları çözmelerini ve o kültürü taşıyan ülkede yaşamalarını kolaylaştırıcı nitelikte değildir.

Yapılan tespitlere bakıldığında Türkçe ve Arapça kitaplarının belirlenen kültürel öğelerin anlatımında farklılıklar gösterdiği görülmüştür. Çalışmanın birinci bölümünde söylediğimiz gibi bir dili öğrenmek bir kültürü öğrenmek demektir. İstanbul kitaplarında Türkçeyi öğrenirken Türklerin kültürünü de öğrenmek söz konusudur. Fakat Arapça kitabında ise Arapça öğrenirken Arap kültürünü de belirlenen kültürel özellikler kapsamında öğrenmek söz konusu değildir.

3.9 YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE VE ARAPÇA ÖĞRETİMİNDE KÜLTÜR AKTARIMI

Dil öğretiminde ders kitaplarında kültür unsurlarının önemi amaçlanmaktadır. Yabancı dil olarak Türkçe ve Arapça öğretiminde A1 ve A2 dil öğretim kitapları ele alınarak değerlendirilmiştir. Değerlendirmeye göre, kültür unsurlarının kullanımı tablolar halinde gösterilmiştir. Yabancı dil olarak Türkçe ve Arapça ders kitapları incelendi. İstanbul kitabındaki Türk yemekleri ile Arapça ders kitabındaki Arap yemekleri değerlendirilmiştir. Aynı zamanda A1 ve A2 dil öğretim kitaplarında ortak bulunan yemekler aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir.

Tablo 5. Ölçekler günlük yaşam a1 ve a2 İstanbul kitabında Türk yemekleri:

Yiyecek içecek	ve	Türkçe (A1) İstanbul kitabı	Sayfanın numarası A1	Türkçe (A2) İstanbul kitabı	Sayfanın numarası A2
Akdeniz salatası	1		84	-	-
Fındık	2		8/9	-	-
Ispanak	1		9	-	-
Kurabiye	-		-	2	14/22
Kuşbaşı	-		-	3	22/16/20

Izgara köfte	2	12/20	3	9/22/45
Yaprak sarma	1	20	-	-
Paçanga	-	-	1	12
böreği				
İçli köfte	-	-	1	12
Çoban	-	-	1	12
salatası				
Ton	-	-	2	12/13
Balıklı	-	-	1	12
Sezar	-	-	1	12
Salatası	-	-	1	12
Gazoz	-	-	1	12

5. tablodan yabancılara Türkçe ve Arapça öğretimi de gün gittikçe önem kazanmaktadır. Yabancılara Arapça ve Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarından İstanbul ders kitabı ve Arapça ders kitabı A1 ve A2 seviyesi, kültür aktarımı yönüyle incelenmiştir. Bu seviyelerde Türk yemekleri bakımından incelemeye çalışılarak yapılmaktadır. İstanbul kitaplarında A1 seviyesinde Türk yemekleri çok az yer verilmiştir ama A2 seviyesinde normal bir şekilde yer verilmiştir.

Tablo 6. Ölçekler günlük yaşam a1 / a2 Arapça ders kitabında Arap yemekleri:

Yiyecek ve içecek	Arapça ders kitabı (A1 / A2)	Sayfanın numarası (A1 / A2)
Hurma	6	112/113/116/126/187/240
Yemen kahvesi	10	112/113/116/121/125/129/130/145/161/174
Sütlü kahve	1	112
Bal	1	127
Mercimek	1	227

Helva	1	227
Mango	1	228
Acı biber	1	229
Pırasa	1	229

6. tablodan anlaşıldığı gibi, kitaplara bakıldığında Türkçe İstanbul A1-A2 ve yabancılara Arapça öğretiminde ders kitapları A1-A2 seviyesinde birkaç tane Arap yemekleri tespit edilmiştir. Arapça öğretiminde ders kitaplarında yiyecek ve içecekler fazla yer verilmemiştir.

Tablo 7: Ölçekler günlük yaşam a1 ve a2 dil öğretim kitaplarında ortak bulunan yemekler:

Yiyecek ve içecek	Türkçe Arapça kitabı	ve (A1)	Sayfanın numarası A1	Türkçe Arapça kitabı	ve (A2)	Sayfanın numarası A2
Kadayıf	-	-	-	2	-	13/22
Baklava	-	-	-	4	-	12/13/14/22
Künefe	-	-	-	1	-	12
Lokum	-	-	-	2	-	14/22

7. tablodan kitaplara bakıldığında Türkçe İstanbul A1-A2 kitapları ve yabancılar için Arapça öğretiminde kullanılan A1-A2 seviyesinde ders kitaplarında birkaç tane ortak yemekler tespit edilmiştir ve bu yemekler hem Türkiye'de hem de Arap ülkelerde bulunmaktadır.

Tabloları incelediğimizde, A1 ve A2 seviyesinde kültürel aktarıma çok fazla yer verilemediği ortaya çıkmaktadır. Bazı alt öğelere ise hiç yer verilmemiştir. Bu seviyeler, Türkçe ve Arapça henüz bilmeyenleri ve yeni öğrenenleri kapsadığından dolayı bu kitaplarda temel dil becerilerine, etkinlik ve uygulamalara ağırlık

verilmiştir. Kitaplarda, günlük yaşamla ilgili olarak Türk yemeklerine ve Arap yemeklerine, ayrıca ortak bulunan yemeklerine yer verilmiştir.

BÖLÜM IV

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1 DİL İLE KÜLTÜR ÖĞRETİMİ VE ÖĞRENİMİ

Kültür denilince aklımıza gelen ilk şey dildir. Farklı milletten ve kültürden insanların iletişimi sağlayan mekanizma dildir. İnsanlar yabancı dil öğrenmekle birlikte o dilin kültürünü de öğrenmeleri gerekmektedir. Yani kültürler sadece Türkçenin ve Arapçanın yabancı dil öğretiminde değil bütün diğer dillerinde bulunabilmektedir. Çünkü, kültürü ve dili yabancı öğrencilere birlikte öğretmesi gerekir. Ama dili anlatırken o dilin kültürünün bütün özelliklerinin aktarılması mümkün değildir. Önemli olan öğrencilere günlük hayatta karşılaştıkları olayları kültürün öğretmesi gerekir. Kültür ve dil öğretilirken sadece hedef dilin kültürü değil, aynı zamanda o dili öğrenen kişilerinde kültürüne yer verilmelidir. Kültürün içinde unsurlar arasında en önemlisi dildir. Yabancı dil öğrenirken dilin yapısını bilmek yetmez. Bu dil kültürü hakkında bilginiz olması önemlidir. Yabancı dilleri öğretirken, kültürlerarası iletişimi benimseme fikri bu çalışmaya daha yüksek bir hedef olarak sunulmuştur. Kültürlerarası iletişimin en önemli hedefi, farklı kültürlere sahip olmasıdır. Yabancı dilde Arapça ve Türkçe metinler kültürel aktarımın araçlarıdır.

Aynı zamanda diller birbirilerine temas etmek suretiyle birçok kelime alabilir. Mesela; Arapça ve Türkçe arasındaki bazı kelimeler vardır. Kelimeler kültürün bir unsuru olduğundan dolayı, o milletin kültüründen izler taşıyacaktır. Zira dil, millî hafızanın, millî hatıraların, duyguların ve düşüncelerin, bütün maddî ve manevî değerlerin, bütün buluş ve yaratılışların ortak hazinesidir. Yani her zaman millet denilen insan topluluğunun en önemli sosyal varlığıdır. Milletin

kültürü ilk temel unsurdur. Kültür taşıyıcı eserler, eğitim ve öğretim yolu ile kültürün nesilden nesile geçmesi, devamı ve yaşaması mümkündür. Kültür eserleri, eğitim ve öğretimin hayat şartıdır. Buradan anlaşılacağı üzere eğitim ve öğretimin esas görevi kültürün aktarılmasını ve devamını sağlamaktır. Bu akım geçmişten günümüze dille aktarılmaktadır. Dilin aynı zamanda milletler arasında kültür taşıyabilme özelliği vardır. Zorunlu olmayan kültürün değişmelerinde bunu görebilmekteyiz. Zorunlu kültür değişmelerinde de dil unsurunun olduğunu açıkça görmekteyiz.

4.2 TÜRKÇE VE ARAPÇA ÖĞRETİMİ VE KÜLTÜR ÖĞRETİMİ

Her alanda olduğu gibi Arapça ve Türkçe yabancı dil olarak öğretiminde daha verimli eğitimin sürdürülebilmesi için program geliştirmenin planlanması gerekmektedir. Program geliştirmede planlamadan kastedilen öğrenenlerin ihtiyaçlarının belirlenmesi, başka bir deyişle ihtiyaç analizidir. Yabancı dil olarak Arapça ve Türkçe öğretimi gören öğrenciler farklı sebeplerle Arapça ve Türkçe öğrenme isteği duymaktadır. Öğrencinin ihtiyaçlarına göre neyi öğrenmek istediklerini göz önüne alınıp bundan hareketle bir program geliştirilmelidir. Önemli olan dili öğrenmek isteyen öğrencileri hangi ihtiyaçlara yönelik ve hangi aşamada öğrenmek istediklerinin tespit edilmesi gerekmektedir. Aynı zamanda onlara verilecek eğitimi doğrudan etkilemektedir.

Yabancı bir dil her zaman yabancı bir kültüre sahip görünür. Öğrenci kitapları veya dilde kullanılan diğer yazılı materyaller öğretme araçlarının içeriği sınırlıdır, çeşitli materyallerin olması gerekir. Bu görsel ve işitsel araçların yabancı ülkelerde etkin becerileri bir şekilde kullanılmasının iyi bilinen bir gerçek dil öğretimi tüm ana dilin gelişimi için çok yararlıdır. Görsel-işitsel bir resim olan filmler, kültürel ve estetiği yansıtır düşünce ve duygularla şekillenen bir toplumun görüntüleri ulusal anlamdadır. Kültür, çeşitli yönlerden etkili bir kurguya ve çeşitliliğe sahip olan Türk filmleri kültürel ve sosyal faktörlerin Türk toplumunu yansıtan araçlarıdır. Arapça ders kitaplarının kültürel içeriğini analiz etmektedir. Yabancı bir dil öğrenmek o dilin sadece dil bilgisi özelliklerini, kalıp

ifadelerini, 6 kelimelerin anlamlarını öğrenmek değildir. İnsanlar yeni bir dil öğrenirken o toplumun düşünce yapısını, kültürünü de öğrenmektedir. Demir ve Açık'ın 2011'de yayınlanan çalışmasının 55. Sayfasında "Yabancı dil öğrenmek, ana dilimizdeki kavramların, anlatımların karşılığını o dilde bulup kullanmak yani sadece kuralların öğrenilmesi ve kelimelerin o dile çevrilmesi demek değildir." Yani kültür bir toplumun içinde barındırdığı öğelerin bütünüdür. Kültür toplumu diğerler toplumlardan ayırır ve toplumlar arasındaki ilişkiyi kuvvetlendirir, toplumun tanıtılmasını sağlar. Aynı zamanda Demir ve Açık'ın 2011'de yayınlanan çalışmasının 55. Sayfasında "Yabancı dil öğrenimi bir anlamda dünyada bulunan diğer toplumların dünyaya bakış açılarını, düşünce ve değer sistemlerini anlamak için yapılan bir uğraştır".

Aynı zamanda dilin kültürle olan ilişkisi ve bunların birbiri üzerindeki etkileri oluşmaktadır. Anadili olmayan insanlar için Arapça öğretim kitaplarındaki kültürel içeriğin incelenmesi, konuların zorluk derecesi sadece teorik seviyede değil aynı zamanda uygulanan seviyede de zordur. Bu nedenle, öğrencilere sağlayacağımız boşlukların belirlenmesinde önemli bir bileşendir. Bu bağlamda, bilginin kültürel yönü, hazırlanırken dilbilimsel metinlerin seçimi de önemlidir. Dolayısıyla, kültür dilin bir tamamlayıcısı olduğunu ve kültürün dil öğreniminin sonsuz hedeflerinden biri olduğunu anlayabiliriz.

Zamanımızdaki kültür fenomenini anlamak çok önemlidir. Çünkü, bu kitapların kültürel içeriği özgünlüğü ifade eder. Arapça da dahil olmak üzere birkaç soru ortaya çıkar: Kültürel içeriğin tüm öğeleri kültürü açıkça sağlamak için mi? Bu kitaplardaki dil becerileri aşağıdakilerle tutarlı mı? Kültürel içerik için uygun mudur?

Kültürün, genel olarak sahip olduğu hem maddi hem de manevi değerler tüm toplumda mevcuttur. Kültürün, bir topluma veya halk topluluğuna özgü düşünce ve sanat eserlerinin bütünüdür. Dolayısıyla kültür yalnızca etkileşimden kaynaklanan bir yaşam biçimi olduğu için bu değerler birleştiğinde, gelenekler ve sanatlardan daha fazladır. Yani kültürün, oluşumunda temel bir unsur olan toplum, sosyologlar tarafından farklı tanımlanmaktadır. Genel olarak toplum, bir yerde yaşayan belirli bir yaşam biçimini paylaşan ve ortak bir bağlılık duygusuna

sahip bireylerin oluşumudur. Bilinen kültür incelik ve insan ruhunu değerlendirmeyi ve davranışlarını yönlendirmeyi hedefliyor. İnanç yoluyla bireylerin ve toplulukların davranışları takip edilmektedir.

Kültürün faydaları vardır. Kültürün faydalarından biri toplumda yaşayan insanlara birlik hissi kazandırması, sadakat duygusunu geliştirmesidir. Bunun devam etmesini sağlamak için yiyecek, içecek ve giyim gibi biyolojik ihtiyaçlarını karşılayarak topluluk davranışlarını oluşturmaktadır. Kültür büyük bir öneme sahiptir. Toplum üyeleri arasında bütünleşme ve uyuma ulaşılması bireyler arasındaki eğilimleri ve ortak çıkarları bulmayı sağlanmaktadır. Toplum üyelerini diğer toplumlardan ayıran ulusal nitelik ve mirasın oluşumu sosyal varlığın etkinleştirilmesi ve uyumunun desteklenmesidir. Kişiyi, özellikle de onun erken evrelerinde var olması gereken davranış, düşünce ve duyguların resmini verir. Bu anlamda birey yaşamını etkileyen değer ve gelenekler üzerine doğar ve bunun sonucunda küstahlığı ve alçak gönüllülüğü önemseyen bir kültür de ortaya çıkabilir.

Aynı zamanda yabancı dil olarak Türkçe ve Arapça öğretiminde en önemli unsur iletişimsel yetiyi kazandırmaktır. Aktaş'ın 2004'te yayınlanan çalışmasınının 46. Sayfasında “Bir dil toplumu ile iletişim kurmak için gerekli bilgilere ve bunların kullanılması için gerekli becerilere sahip olma anlamına gelmektedir. Başka bir deyişle dildeki göstergelerin değişik ortamlarda, yerinde ve zamanında anlamlı olarak kullanılmasını gerektirmektedir”. Yani yabancı dil öğretiminde yabancılara dil öğretmek; aynı zamanda kültür aktarımının anlatılması gerekmektedir. Dili ve kültürü öğrendikten sonra insanlar ile iletişimsel yetiyi kazandırmaktadır.

4.3 ARAPÇA ÖĞRETİM KİTABINDA KÜLTÜR VARLIĞI

Dil öğrenmenin değerlendirmesinde ortak ölçütleri ortaya çıkarmaktadır. Dil ders kitaplarının değerlendirilmesinde ortak çalışmaların ve standartların tanımını geliştirilen yeni standartların öğretilmesidir. Kültürel vakıf, Arapça öğreteninde kullanılan kitabın insanlara ana dilde konuşulmayan kelimelerin yazılmasının

öğretilmesin de temellerinden biridir. Dolayısıyla, kültürün dilin bir tamamlayıcısı olduğunu ve kültürün dil öğreniminin nihai hedeflerinden biri olduğunu anlamaktayız. Arapça, Arap kültürlerini tüm boyutlarıyla ayırmanın mümkün olduğuna inanmamaktadır. Kültürün aynı zamanda üç tane türü vardır. Kültür türlerinden İslam kültürü, yerel kültür ve Arap kültürüdür. Arap kültürü; Arap uygarlığına ait olan çağdaş halk grubunun sanatsal ve bilimsel gerçekleri ile faaliyetlerinin toplamı anlamına gelmektedir. İslam kültürü; inançlar, kavramlar, ilkeler, davranış değerleri ve kalıpları anlamına gelmektedir. Küresel ya da yerel kültürü; küresel düzeyde gerçekler ve olaylar anlamına gelir ve modern kültür ve iletişim alanlarındaki en son gelişmeler küresel kültür konusudur. Yabancılara Arapça öğretmenin hedefleri vardır. Zira, yabancılara yabancı dil öğretimin de hedefleri olması gerekmektedir.

Hedefler, okul müfredatının en önemli unsurlarını temsil eder. Çünkü müfredatın diğer unsurları birbirine yakındır. Dolayısıyla, hedeflerin seçimi müfredat planlayıcıları ve tasarımcılar tarafından yapılacak ilk şeydir.

Ders kitaplarındaki hedefler, materyallerin seçilmesi ve içerikleri organize edilmek üzere ölçütlerdir. Yabancılar için dil öğretim yöntemleri de hazırlamaktadır. Yabancılar için dil öğretiminde açık ve belirli hedefler olmaksızın, çalışma planı veya müfredat içeriği üzerinde anlaşmaya varmak imkansızdır. En önemli amaç yabancılar için dil öğrenme çabalarını koordine etmeye yardımcı olmak ve dil öğretim yöntemlerini standartlaştırmaktır.

Yabancılar için Arapça Dil Öğretim kitabındaki alt standartların analizi "Eğitim kültürü"

1. Öğretmen, kültürel konuları öğretmek için kitapta net bir plan yazar.
2. Kültürel temalar farklı seviyelere bölünmüştür.
3. Kitap okuyucusu yeteneklerini geliştirmek için kültürel modeller sunar.
4. Yazar, Arap İslam kültürü kavramlarını kontrol eder.
5. Yazar, Arap kültürü ile ilgili kavramlarını çizmek için doğru kaynaklara başvurmuştur.
6. Yazar, zamanın son gelişmelerini takip eder.

7. Kitabın, küresel kültürel ve İslami konuların konumları, kelimeleri ve yapıları içerisindeki tanıtımını yapar.

Yabancılar için Arapça Öğretim kitabındaki alt standartların analizi "Kültürel içerik"

1. Kitabında Arap, İslam, yerel ve küresel kültürlerin yönlerini içermektedir.
2. Arap kültürü ile İslam kültürü arasındaki fark kitapta gösterilmektedir.
3. Kitapta, Arap ve İslam kültürel kavramları kitap metniyle bütünleşecek şekilde sunmaktadır.
4. Arapça ders kitapları Arap-İslam kültürünün gerçek modellerini içerir; aynı zamanda kitap ünlü insanlar, ülkeler, haritalar ve Kur'an sayfaları gibidir.
5. Kitap, öğrencilerin kültürü ve düzeyleri ile ilgilidir.
6. Kitap farklı düzeylerde kültür sunumunu dikkate alır.
7. Kitap, dil ve kültür arasındaki bağlantıyı ele alır.

Anadili olmayan öğrencilere Arapça dil öğretimi kitabında Kültürel İçeriğin Bölümü'nde analiz edilen ve onu öğreten bir dizi kriterin 14 olduğunu keşfediyoruz.

4.4 TÜRKÇE ÖĞRETİM KİTABINDA KÜLTÜR VARLIĞI

Yabancılara Türkçe öğretiminde yabancı dil olarak Türk kültürlerine ait unsurların belirlenerek A1-A2 seviyelere uygun becerilerde verilmesi, öğrenmeye büyük katkı sağlayacaktır. Aynı zamanda dile ait kültürel unsurların harmanlanarak verilmesi ile hedeflenen öğrenme başarıya ulaşabilir. Aynı zamanda yabancı dil öğretiminde Türkçe öğrenen birisi için dilin bütün düzeylerini rastlanabilecek bir durumdur. Zira; bu bağlamda hem sözlü hem de yazılı anlatımda kullanılan dili mümkün olduğunca gerçek dile yaklaştırmaktadır.

Kültürün önemli bir parçası dil, aynı zamanda kültürün aktarıcısıdır. Bu sebeple yabancı dil öğretiminde kültürel öğelerin aktarılması dil öğrenme sürecini pozitif yönde etkilemektedir.

Keskin ve Okur'un 2013'te yayınlanan çalışmasının 1626. Sayfasında *"kültürel öğelerin gerektiği biçimde ders ortamına aktarılabilirdi sürece şunlar gerçekleşecektir:*

1. *Öğrenci kendi yaşantısında farklı bir yaşantı tarzını öğrenmek isteyecek, bu da derse güdülenmesini ve ilgi göstermesini kolaylaştıracaktır.*
2. *Kendi kültürüyle yeni kültürü karşılaştıran öğrenci kendi kültürüne daha inceleyci bir gözle bakacak ve daha önce fark etmediği noktaları keşfedebilecektir.*
3. *Dilin asıl amacı olan bildirişim sağlanacak ve daha da önemlisi hedef dili konuşan kişi ile ana dili olarak konuşan kişiler arasındaki bildirişimde empati duyma becerisi gelişmiş olan öğrenci yanlış anlamalarla karşı karşıya kalmayacaktır".*

Okur ve Keskin kültürel öğelerin ders ortamına aktarılmasının önemi uygulamıştır. Sosyo – kültürel öğeler ders ortamına aktarılırken en önemli araçlar ise ders kitaplarıdır. Çünkü kültürel öğelerin aktarımının en iyi şekilde yapılacağı yer ders kitaplarındaki metinlerdir. Yabancılara Türkçe öğretim seti ve Türkçenin yabancı dil olarak öğretimine hazırlanan bir ders materyali olarak Türk kültürlerinin aktarımı açısından önem taşımaktadır. Yabancı dil öğretiminde yabancılara dil öğretmek; aynı zamanda kültürün aktarımının anlatılması gerekmektedir. Byram ve diğerlerin 2002'de yayınlanan çalışmasının 5. Sayfasında "Yabancı dil öğretiminde ve yabancı dil öğrenmede her zaman öğrenilen dilin ana dil konuşucularının taklit edilmesi hedeflenir. Bunun aksine "kültürlerarası boyut" ta yapılan dil eğitiminde asıl amaç; öğrencileri karmaşa ve çok kültürlülük ile başa çıkabilen ve kalıplaşmışlıktan uzak duran "kültürlerarası konuşucu" (Intercultural spikerse) ya da "uzlaştırıcı" (mediators) bireyler yetiştirebilmektir". Öncelikle yabancılara yabancı dil öğretiminde öğretici tarafından geliştirilen davranış kalıpları, kaygı seviyesini asgari düzeye indirerek öğrenciyi, öğretim sürecine dahil edecek şekilde olmalıdır. Öğretici tarafından geliştirilen öğretim stratejileri doğal dil edinim süreçlerine uyumlu olmalıdır. Aynı zamanda öğreticinin temel referansları dil evrensellikleri, sınıf içi temel iletişim kalıpları ve hayata tutunmak için temel kelime hazinesidir. İlk karşılaşmada kurulacak ilk iletişim kalıbı Türkçe olmalıdır. Yanlış ve basit hata

kaygısından uzak ilk basit diyalog, sağlıklı bir öğretim sürecinin ilk doğru adımı olacaktır.

Aynı zamanda yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kelimelerin tespiti için sıklıkları belirlenerek, en sık kullanılan kelimelerin öğretilmesine öncelik verilmelidir. Kelime öğretimi, yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde üzerinde durulan konulardan biri de Türkçedeki eklerin durumudur. Zira, Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde yazma çalışmaları, alfabenin öğretilmesi ile başlayarak kelime öğretimi çalışmalarıyla devam etmektedir. Paragraf öğretiminde, Türkçede paragrafın nasıl olaması gerektiği örneklerle anlatılmalıdır. Bir dili öğretmeye dil öğrencisinin yaşı, kültürel düzeyi, dili öğrenme amacı, anadilini kullanma becerisi gibi etkenler etki eder. Çünkü, dil öğrencisi anadil de bilmediği ya da kullanmadığı bir yapıyı yeni öğrendiği dilde de kullanmayacaktır. Zira, yabancılara yabancı dil olarak Türkçe öğretilirken öğrencilere ekleri ve yapıları ezberletmek yerine onların günlük hayattaki kullanımlarını göstererek benimsetmek, diğer yapılarla aralarındaki farklılıkları göstermek daha faydalı olacaktır.

4.5 TÜRKÇENİN YABANCI DİL OLARAK ÖĞRETİMİNDE KULLANILAN DERS KİTAPLARININ TEMEL İŞLEVLERİ

Dil işlevlerin öğretimi alanının son dönemlerde en tartışmalı konularından birisi, dil öğrenim sürecindeki işlevi veya işlevsizliğidir. Gerek ana dili gerekse yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde yenilikçi pek çok yaklaşım ve uygulama dil bilgisi öğretiminin gereksizliğe üzerine inşa edilmiştir. Öncelikli olarak şu bir kez daha belirtilmelidir ki dil bilgisi dilin temel becerilerinden birisi değildir; ancak bütün dil becerilerini kuşatan bilgi ve kurallar bütünü olarak dilin dışında da bir alan değildir. Mevcut uygulamalara bakıldığında geleneksel dil bilgisi öğretim yöntem ve yaklaşımlarının öğrenciler için oldukça ağır bir bilgi yükünü beraberinde getirdiği ve bu bilgilerin dil becerilerini yeterince desteklemediği görülmektedir. Dil becerilerini edinme sürecinin temel amacının yazılı ve sözlü iletişime yönelik olduğu dikkate alınır, dil bilgisi öğretimine ağırlık veren yaklaşımların dil

öğretiminde başarılı olduğu söylenemez. Bu yüzden hem Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan ders kitaplarının temel işlevleri hem de dil bilgisi öğretimi merkeze koyulmamalı, diğer becerilerle birlikte öğrenciye sezdirilerek kazandırılmalıdır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesinde herhangi bir beceriyi desteklemeyen dil bilgisi konuları öğrencilere öğretilmemelidir. Dil bilgisi öğretimi dil becerilerinden bağımsız bir alan olmadığı için dil bilgisi konuları belli bir bütünlük algısı gözetilerek ve birbiriyle ilişkili biçimde ele alınmalıdır. Dil bilgisine ait konular mutlaka belli cümle yapıları içinde verilmelidir, sözlü ve yazılı üretim sürekli teşvik edilmelidir. Dil bilgisi öğretiminde kullanılacak söz varlığı öğretilen düzeyin söz varlığının asla üstünde olmamalıdır. Bu yaklaşım tarzıyla dil bilgisi öğretim süreci söz varlığı öğretimine de destek olacaktır. Dil bilgisi konuları mutlaka bir dil becerisine yönelik etkinliğin alt yapısı olarak görülmeli ve asıl hedefin o beceriye yönelik bir kazanım olduğu dikkate alınmalıdır. Dil bilgisine ait yapı ve ekler bilgi düzeyinde değil, işlev merkezli bir yaklaşımla ele alınmalıdır. Sonuç olarak Türkçenin yabancılara öğretiminde dil bilgisine ait bilgi ve kurallar bütünüünün göz ardı edilemez bir yeri ve işlevi vardır; ne var ki bunların verilme biçimi ile becerilerle ilişkilendirilmesi hayati bir önem taşımaktadır. Gomez ve Rodriguez'in 2010'de yayınlanan çalışmasının 332. Sayfasında "*Ders kitapları şu üç nedenle bir seçenek olarak kullanılabilir:*

1. *Zaman ve para tasarrufu sağlamak için birçok kaynağın birleşimi olması,*
2. *Öğretmenin betimlemesinden daha etkili olabilecek resim ve görsel kaynaklar içermesi,*
3. *Sınıfa getirilmesi zor olabilecek her tür nesneyi içermesi".*

İncelediğim kitaplardan biri olan İstanbul adlı kitap yabancılara A1 ve A2 seviyesi olarak kitabın son bölümünde yer alan hem konuşma becerisini geliştirmeye yönelik hazırlanan karşılıklı konuşma etkinliklerini toplama hem de kültürden kültüre aktarımı etkinlikler sayısına dâhil edilmiştir. Temel kullanıcı düzeyi (başlangıç seviyesi) A1 ve A2 yabancı dil öğrenmenin ilk basamağı olduğundan öğrencilerin günlük hayatta ve aynı zamanda öğrencilerin ihtiyaç duyabilecekleri sözcüklere yönelik etkinlikler bulunması gerekmektedir.

4.6 YABANCILARA TÜRKÇE VE ARAPÇA ÖĞRETİMİNDE METİNLERİN ÖNEMİ

Günlük yaşam hayatımızın her alanında birbirine bağlı metinler oluştururken kendimizi bulmaktayız. Metin dil öğretiminin temelinde vardır ve yabancılara Türkçe ve Arapça öğretiminde de metin önemlidir. Durmuş'un 2013'te yayınlanan çalışmasının 221. Sayfasında *"Yabancılara öğrencilerin düzeylerine göre açıklamalı ve örnek kullanımlı ünitelerde, temalarda, alt temalarda işlenen, dilin kullanım durumlarının gereği olarak ana dilli ortamda genellikle tercih edilen temel söz varlığı içerisinde kullanım sıklığı yüksek olan sözlüklerin hazırlanması Türkçenin yabancılara öğretim sürecinde öğrenenlere büyük kolaylık sağlayacaktır. Bu sözlükler ve içerdikleri söz varlığı ile uyumlu okuma kitapları oluşturulmalıdır"*. Aynı zamanda yabancılara Türkçe ve Arapça öğretiminde kullanılan metinler onlar için özel hazırlanmış ders kitaplarında bulunması gerekmektedir. Yani dilin verimli, etkili bir şekilde öğrenilmesini kolaylaştıran araçların başında gelmesidir. Dilin yapısal ve anlamsal unsurlarını en etkili ve açık şekilde metinlerde görmektediriz. Kelimeler ve cümleler dili bütün olarak anlamlandırmamızda metinler kadar yeterli değildir. Metinler bir bağlam içinde bütünü görülmesini sağlamaktadır. Duru'nun 2013'te yayınlanan çalışmasının 403. Sayfasında *"Türkçe öğretimi için metin kurgulanması çok önemlidir fakat zordur. Hazır metinlerin sadeleştirilmesi daha kolay ve işlevsel olmaktadır. Haber metinlerindeki uzun metinler iki üç parçaya ayrılarak basitleştirilebilir, yakınlaştırılabilir. Metinler sadeleştirilirken seviyeye uygun kelimeler seçilmeli, seviye üstü kavramlar metinden çıkarılmalıdır"*. Özgün metinler herhangi bir dil öğretme amacı taşımaksızın anadili konuşucuları için üretilmiş metinlerdir. Diğer taraftan uyarlanmış metinler ise öğrencilerin dil düzeylerine göre değiştirmeler sonucu ortaya çıkmış metinlerdir. Aynı zamanda da alfabe öğretimi, hedef dilin temeli olma açısından oldukça önemlidir. Buna bağlı olarak ses olaylarının doğru öğretilmesi telaffuz, vurgu ve tonlama açısından çok önemlidir. Zira, Türkçenin ve Arapçanın yabancı dil olarak öğretiminde yazma çalışmaları, alfabenin öğretilmesi ile başlayarak kelime öğretimi çalışmalarıyla devam etmektedir.

Paragraf öğretiminde, Türkçede paragrafın nasıl olaması gerektiği örneklerle anlatılmalıdır. Metin öğretiminin becerisi kazandırmak maksadıyla düzenli olarak günlük tutma, anılar yazma, bildikleri fıkraları yazılı olarak anlatma, mektup yazma gibi çalışmalar yapılabilir.

Metnin genel anlamını kavramak için yapılmaktadır. Uzun metinlerin okunmasında daha elverişli bir okuma türüdür. Bu okuma türünde yoğun okumada olduğu gibi öğrencinin metni derinlemesine incelemesi, bütün cümleleri ve sözcükleri ayrıntılı olarak okuyup onlar üzerinde düşünmesine gerek yoktur. Yabancı dil olarak Türkçe ve Arapça öğretiminde de önemli bir yere sahiptir. Çünkü, okuma metinleri okura dili tanımaya yönelik birçok olanak sağlar: sözvarlığı, dil bilgisi, yazım ve noktalama, cümle, paragraf ve metinlerin oluşturulma biçimi gibi. İyi okuma metinleri, ilginç konuları tanıtabilir, tartışma yaratabilir, öğrenciyi yaratıcı yanıtlara heveslendirebilir, etkileyici ve çok yönlü bir ders olmasında bir basamak olabilir.

4.7 TÜRKÇE VE ARAPÇA DERS KİTAPLARINDAKİ METİNLERİN ÖZELLİKLERİ

Yabancı dil öğrenirken en merak ettiğimiz noktalardan birisi de öğrenilen dilin konuşulduğu ülkenin kültürüdür. Bir ülkenin dilini bilmek kültürünü bilmek demektir. Kültür toplumların bünyesinde barındırdığı yaşam şartları, giydikleri kıyafetler, yedikleri yemekler, gelenek ve göreneklerden oluşmaktadır. Bu özellikler kültürden kültüre farklılık göstermektedir. Önemli olan o kültürün taşıyıcısı olan dili öğretirken kültür unsurlarını da vermektir. Özdemir'inin 1986'da yayınlanan çalışmasının 107-108. Sayfasında "*Öğrencileri Türkçe düşünmeye ve düşündürmeye yöneltmediğimiz, onları Türkçenin kendi öz değerleriyle beslemediğimiz sürece, onlardan güzel, doğru, etkili konuşmalarını ve yazmalarını bekleyemeyiz. Öğrencilerin yazım yanlışı yaptığı, yanlışı söyledikleri, yanlışı vurguladıkları sözcükler büyük ölçüde yabancı kökenli sözcüklerdir*".

Her kültürün selamlaşma ifadeleri, aile yapıları, kuşaklararası ilişkileri, evine gelen misafiri ağırlama, ikramda bulunma ve hediyeler sunma biçimi gibi farklılık göstermektedir. Özellikle bir toplumdaki aile yapısını dili öğrenen kişilere sunmak kişinin o ülkede yaşamı daha da kolaylaştıracaktır. Kültürü anlatmada en önemli araç ve materyal olarak görülen ders kitapları ifade edilen kültür öğelerini dili öğrenen kişilere en iyi şekilde sunması gerekmektedir. Dil kültüre ait değerleri içeren bir kültür hazinesidir. Dil aynı zamanda onu kullanan milletin kafa yapısını, düşünüş tarzını, olaylar karşısında nasıl hareket etmesi gerektiğini, zihninin ve mantığının nasıl çalıştığını ortaya koyabilmektedir.

Öğrencilerin metinleri daha anlaması ve dili daha iyi geliştirmesi için okuma becerisi kullanması gerekmektedir. Okuma becerisini kazandırmak maksadıyla düzenli olarak günlük tutma, anılar yazma, bildikleri fıkraları yazılı olarak anlatma, mektup yazma gibi çalışmalar yapılabilir.

Yabancı dil olarak Türkçe ve Arapça metin okuma çalışmanın öğretmen yapıldığı sırada girilen derste her öğrenciden, okuma metinden birkaç satır öğrenci okumasını, aynı zamanda okuduğu satırları ana dilleri ya Türkçeye ya da Arapçaya çevirmesini ister. Öğrencinin çevirmesini yaparken yeni kelimeler konusunda öğretmen ona ana dillerinde yardımcı olur. Öğrenciler metnin okumasını ve çevirisini bitirdiğinde, öğretmen, öğrencilere anlaşılmayan noktaların olup olmadığını, öğrencilerin ana dilinde sormaktadır. Durmuş'un 2016'da yayınlanan çalışmasının 50. Sayfasında "*Öğretmen, diğer etkinliğe geçiş duyurusu ile öğrencilerin bir sonraki sayfayı açmalarını ister. Burada, öğrencilerin henüz okumuş oldukları metinden alınmış bir kelime listesi bulunmaktadır. Öğrencilerden, hedef dildeki her bir kelimenin ana dillerindeki karşılığını vermeleri istenir*".

4.8 YABANCI DİL OLARAK ARAPÇA VE TÜRKÇE SOSYO- KÜLTÜREL BİLGİLER VE DERS KİTAPLARI

Yeni bir dil öğrenen bireyler öğrendikleri dili bir bütün olarak kavramak isterler. Bu nedenle dil öğreticilerine büyük bir görev düşmektedir. Dil öğreticisi

öğrencilere sadece o dilin kalıp ifadelerini öğretmekle yetinmemeli, dil bilgisi, okuma, yazma, dinleme alanlarının yanı sıra kültür öğelerini vermesi gerekmektedir. Günay'ın 2016'da yayınlanan çalışmasının 19. Sayfasında "Yeni öğrenilen bir dilin, o dilin kültürüne uygun olarak konuşulması gereklidir. Dil ya da kültür iletişimi de etkiler. Bu bir bakıma sınırlılıktır. Çünkü, o dil, ilgili kültür ve düşünce yapısında doğup gelişmiştir". Yabancı dil öğreten kitaplarda kültür farklı bir bölüm olarak öğrencilere sunulmalıdır. Öğretilen kültür ögesi işlenen konuya uygun şekilde etkinliklere eşit orada dağıtılmalıdır. Bu durum sadece Türkçenin öğretiminde değil, Arapça ve farklı diller öğretiminde de uygulanmalıdır. Günümüzde yabancı dil olarak Türkçe öğreten kitaplara ve yabancı dil olarak Arapça öğreten kitaplara bakıldığında kültür konusunun öğretiminde eksiklikler mevcuttur. Her iki kültürün belirli öğeler açısından incelenmesi ve öneminin dile getirilmesi bundan sonra hazırlanacak dil öğretim kitaplarına bir kaynak oluşturabilir. Ülker'in Byram ve Risager'den yaptığı aktarıma göre "Yabancı dil öğretiminde kültür aktarımının büyük önemi vardır". Yani yabancı bir dil öğretirken öğrenciye iletişimsel yeti kazandırmak gerekir. İletişimsel yeti öğrenilen yabancı dilin kavramlarının nerede ve ne zaman kullanacağını bilmek demektir. Ayna zamanda Ülker'in Byram ve Risager'den çalıştığı aktarıma göre "Yabancı dil fakat kültür çok kapsamlı bir olgu olduğu için ve yabancı dil öğrenenler yine de daha çok dilin dizgesel yapılarına odaklı olduklarından kültür başlığı altında öğrenciye verilebilecek olan şeyler öğrencinin dili anlamasına yardımcı olacak nitelikte olmalıdır" (Ülker, 2007: 16-17).

Yazılı kanunların oluşumunda gelenek ve göreneklerin önemli yeri vardır. Bu kanunlar bireylerin toplumdaki davranışlarını düzenler. Bu düzeni asırlar boyunca gelenek ve görenekler ile sağlanmıştır. Oysa insanın toplumda birçok sosyal ilişkileri bulunmaktadır: özür dilemek, selamlaşmak, saygı göstermek, davetlere katılmak, konuşmak, tartışmak, yazmak vs. Bu davranışlarda nasıl bir usulün gerektiğini kanunlar değil, gelenek ve görenekler tayin etmektedir. Her kültürün kendi içinde önemli ve değerli olduğu düşüncesi bize kültürel yani kültürel görecelik olgusuna götürmektedir. Kültür, bir millete özgü bilgi, inanç ve davranışlar bütünü ile bu bütünün parçası olan maddi nesnelere. Kültür, kaynağını halktan alan, halkın yaşama biçimini yansıtan kültürel etkinlik biçimine verilen

bir isimdir. Bir milletteki Toplumsal yaşamın dil, düşünce, gelenek, işaret sistemleri, kurumlar, yasalar, aletler, teknikler, sanat yapıtları gibi her türlü maddi ve tinsel ürününü kapsamına almaktadır.

Gattegno'ya göre, öğrenciler, yabancı dil öğrenmek için bir dil kursunda, başlangıç düzeyinde şunları yapabilmelidir:

1. *Kendileri, eğitimleri, aileleri, seyahatleri ve günlük olaylar ile ilgili sorulara kolayca cevap verebilmeliler.*
2. *İyi bir aksan ile konuşabilmeliler.*
3. *Hem yazılı hem de sözlü olarak bir resmi, içerdikleri hakkında bilgi vererek, betimleyebilmeliler.*
4. *Hedef dilin konuşuşlarının kültürleri ve edebiyatları hakkındaki genel sorulara cevap verebilmeliler.*
5. *Yazım, dil bilgisi (Açıklama değil üretim olarak), okuduğunu anlama ve yazma alanlarında yeterli ölçüde dili kullanabilmeliler (Richard ve R.,2007: 83-4).*

Yabancı dil olarak Arapça ve Türkçe yabancılara öğretiminde dört temel dil becerisi için ayrı ayrı ölçme araçlarına başvurulabilir. Dinlemede öğrenciye bir metin okuyarak anladıklarını yazması istenebilir. Yazmada kısa bir kompozisyon yazdırılabilir. Sözlü anlatım ve karşılıklı konuşmada günlük yaşam durumları drama yaptırılabilir. Ölçme ve değerlendirmeden sonra ölçme araçlarının geçerliği ve güvenilirliği sınanmalı, madde analizleri yapılmalıdır.

4.9 YABANCI DİL OLARAK ARAPÇA VE TÜRKÇE OKUMA KÜLTÜRÜ KAPSAMINDA GÖRSEL OKUMANIN YERİ VE ÖNEMİ

Okuma ile ilk olarak akla gelen semboller dizisinin oluşturduğu ve bu sembollerin bir bütün olarak görülmesi ile yazınsal bir metnin zihinde anlamlandırılarak yorumlanması gelmektedir. Oysa bireyler daha okuma ve yazma eğitimine tabi tutulmadan önce gerek okulöncesi dönemi kapsayan bir

süreçte gerekse ondan daha önceki bir süreçte karşısına gelen görselleri sırasal olarak ilişkilendirebilir ve zihninde anlamlandırabilmektedir. Burada karşımıza çıkan yabancı dil olarak Arapça ve Türkçe görsel okuma, okuma kültürünün de ilk evresi olarak adlandırılmakta ve bireyin yaşamı boyunca edinmesi gereken okuma kültürünün ve bunun beraberinde getirdiği birçok kazanımında temelini oluşturmaktadır. Yabancı dil olarak Arapça ve Türkçe okuma kültürü ve görsel okuma arasındaki bağlantılardan, görsel okumanın okuma kültürü çerçevesindeki yeri ve önemindedir.

Okuma genellikle bir öğretici rehberliğinde gerçekleştirilen bir eylemdir. Bunun yanı sıra okullarda formalı olarak başlayan ve bir öğretmen gözetiminde ve rehberliğinde gerçekleşen okuma kazanımı, okuma alışkanlığı ile karıştırılmamalıdır. Okuma alışkanlığı formla ya da enformel olarak bireyin bu kültürü özümsemesini ve kendi yaşantısının yanı sıra sosyal yaşantısına aktarabildiği bir kültür sürecidir.

Sever'in 2013'de yayınlanan çalışmasının 108. Sayfasında *"Yazılı kültür ürünlerinin dünyasıyla tanışmış; tanıştığı bu dünyanın kendine sunduğu iletileri paylaşma, sinama, sorgulama yeterliğine ulaşmış; bunların sunduğu olanaklarla yaşamayı alışkanlık haline getirmiş bireylerin edinmiş olduğu kültürdür okuma kültürüdür"*. Aynı zamanda yabancı dil olarak Arapça ve Türkçe yabancı öğrencinin kitapla tanışması ve okuma kültürü bakımından ilk adımı atması da böylece başlamaktadır.

Yabancı dil olarak Arapça ve Türkçe yabancı öğrencilere görsel olarak bir metni anlamlandırmasında ebeveynlere de oldukça önemli roller düşmektedir. Yabancılar Arapça ve Türkçe ders kitaplarında metinleri okurken yabancı öğrencinin okunanları görsel olarak da görebilmesi ve kavraya bilmesi hem okumayı sevdirecek hem de öğrenmenin kalıcılığını arttıracaktır.

Yabancı dil olarak Arapça ve Türkçe ders kitaplarında son zamanlarda sıklıkla bahsedilmeye başlanan okuma kültürü kazanımı ve bunun bireyin yaşamının ilk yıllarından itibaren kazandırılması gerektiği düşünülecek olursa okuma kültürünün kazanımında görsel okumanın oldukça önemli bir yeri vardır. Yabancı öğrenci okuma ile ilk olarak görsel okuma ile tanışır. Görselleri yorumlaması,

zihninde anlamlandırması ve bunları belli ilişkiler dahilinde kavrayabilmesi sürecini kapsamaktadır. Seçilecek görsellerin yabancı öğrencinin gelişim dönemlerine uygun olması özelliği asla göz ardı edilmemelidir. Ayrıca yabancı dil olarak Arapça ve Türkçe ders kitapları yabancı öğrencilerine görsel okuma yapabilecekleri materyaller sunmaları hatta yabancı resimleri yorumlarken, hikâyeyi okumaları, okuma kültürü ve görsel okuma arasında güçlü bir bağ kurulmasına yardımcı olacaktır. Yabancı dil olarak Arapça ve Türkçe yabancılara öğretiminde konuşma eğitimi ile birlikte iletişimin en çok kullanılan ayağı olan konuşma en üst düzeyde yeterliliğe ulaştırılması amaçlanmaktadır. Bu amaç hem ana dili (Türkçe ve Arapça) olanlar hem de Arapça ve Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenmek isteyenler için geçerlidir.

Yabancı dil olarak Arapça ve Türkçe ders kitaplarında karmaşık metinlerde, soyut ve somut konularda genel içerikleri ve kendi alanındaki tartışmaları anlayabilir. Sıradan bir sohbette anadilde konuşucuları ile her ikisinin de fazla zorluk çekmeden gerçekleştirebileceği kadar anlık ve akıcı bir şekilde etkileşimde bulunabilir. Yeni kelimeler öğrenmek, metin içerisinde kelimelere yüklenen yeni anlamları keşfetmek bulmaca çözmek kadar eğlencelidir. Öğrencilerin eğlenerek, keyif alarak öğrendiği gözlenmiştir. Durmuş'un 2016'da yayınlanan çalışmasının 173-174. Sayfasında "Bu amaçla, çok yönlü ve yaratıcı sözel iletişim becerilerinin geliştirilmesine önem verilmelidir. Bunun için de rol yapma, tartışma gibi konuşma öğretimine yönelik teknikler, öğrencilerin iletişimsel konuşma becerilerini geliştirmelerini sağlayacaktır". Yani yabancı dil olarak Arapça ve Türkçe öğretiminde en önemli olan konuşma becerisidir.

4.10 SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, bu araştırma kapsamında elde edilen verilerden yola çıkılarak araştırma sonuçlarına ve sonuçlardan hareketle konuya yönelik önerilere yer verilmiştir

Dil bir kişinin, bir toplumun, bir milletin kendini en iyi şekilde ifade etme aracıdır. Farklı milletten ve kültürden insanların iletişimi sağlayan mekanizma

dilidir. Kùltür ise dilin taşıyıcısıdır. Yabancı bir dil öğrenmeye karar verdiğimizde ilk merak ettiğimiz durum o dili konuşan kişilerin yaşayış tarzlarını, giyim tarzlarını, yemeklerini, aile ilişkilerini, sahip oldukları gelenekleri ve görenekleri öğrenmektir. Bunların öğretimini sağlayan ise ders kitapları ve çeşitli materyallerdir.

Çalışmada örneklem olarak seçilen İstanbul A1 – A2 (başlangıç seviye) kitabı ile Arapça ders kitabı başlangıç seviyesi kitabı belirlenen selamlaşma ve davranışlar, aile ilişkileri ve kuşaklar arası ilişkiler, misafir etme, ikram ve hediyeler gibi kültürel ögeler bakımından incelemesi yapılmıştır. Aile yapıları ve kuşaklar arası kültür ögesiyle ilgili yapılan tespitlerde ise iki kültürün birbirine çok benzediği görülmüştür. Her iki kültürde de aile her şeyden daha önemlidir. Son olarak tespiti yapılan misafir etme, ikram ve hediyeler ögeleriyle ilgili İstanbul kitaplarında çok fazla tespit yapılırken Arapça ders kitabında ayrıntılı tespitler yapılamamıştır. Bu ifadeden anlaşılacağı gibi Türklerde eve gelen misafiri ağırlamanın büyük önem taşıdığı ve o kişilerin ayrı bir yerinin olduğu yabancılara verilmeye çalışılmıştır. Fakat Arapça ders kitabında yapılan tespitlerde misafir ağırlamanın ayrı bir kültür ögesi taşımadığı ve eve gelen misafirin ev üyelerinden farklı olarak ayrı bir öneme sahip olmadığı görülmüştür.

Çalışmada İstanbul kitaplarında ve Arapça ders kitabındaki ünitelerin belirlenen kültür ögeleri bakımından uyumuna da bakılmıştır. Bu değerlendirme sonucunda, temel seviye (A1-A2) kitaplarında kültürel ögelerden az yararlanıldığı tespit etmiştir. Aynı zamanda kitaplarda kaynak kültür ve kültürün karşılaştırılması şeklinde olan kültür aktarımına yer verildiği saptanmıştır.

Bu nedenle İstanbul A1 – A2 kitabı bir bütün olarak ele alınmış ve Arapça ders kitabının 8 ünitesiyle bağdaştırılmaya çalışılmıştır. Fakat incelenen kitaplarda belirlenen kültürel ögeler bakımından ünite sıralamasında benzerlik söz konusu değildir. Sadece kitaplarda yer alan birkaç ünitenin işlemiş olduğu konular benzerlik göstermektedir.

Sonuç olarak kitaplar arasında kültürel ögeler bakımından farklılık olduğu gibi birkaç ünite dışındaki üniteler bakımından da farklılık olduğu görülmüştür.

Çalışmaya getirilecek önerileri sıralayacak olursak:

- a) Dil öğretiminde kültürün ne kadar önemli olduğu ünlü araştırmacılar tarafından tespit edilmiş ve çoğu çalışmada bu durum dile getirilmiştir. Kültürün öğretimini sağlayacak en önemli araçlar ise ders kitaplarıdır. Yapılan çalışmada her iki kitapta da kültür ögesinin anlatımı okuma beceri alanında verilmeye çalışılmıştır. Oysaki kültür öğretimi kitaplarda yer alan dört beceri alanında eşit şekilde dağıtılması gerekir.
- b) Çalışmaya başlamadan önce literatür çalışması yapılmış ve bu alanla ilgili çok az sayıda çalışmanın olduğu görülmüştür. Yapılan çalışmalar genellikle Türk kültürünün kitaplarda nasıl anlatıldığıyla ilgilidir. İki kültürün kitaplarda nasıl anlatıldığına dair araştırma çok azdır. Bundan sonra yapılacak araştırmalarda Türkçe öğreten diğer eğitim setleri ve Arapça öğreten diğer eğitim setleriyle ilgili karşılaştırmalı kültür aktarımı çalışmaları yapılabilir.
- c) İslami ve yerel, miras ve çağdaş kültürlerini birleştirerek kademeli olarak sunma ihtiyacı olması gerekmektedir.
- d) Takvimin unsurları dahil edilir ve mantıksal olması gerekmektedir.
- e) Dil öğretiminde önemli olan yoğun bir şekilde kültüre de yer vermek gereklidir.
- f) Okuma metinlerinin ana fikir ve yardımcı fikirlerini sorgulayan soru ve etkinliklerin beceri etkinliklerine dâhil edilmesi ders kitaplarının verimini artıracaktır.
- g) Yabancı dil öğreten kitaplarda kültür farklı bir bölüm olarak öğrencilere sunulmalıdır. Öğreten kitaplarda öğretilen kültür ögesi işlenen konuya uygun şekilde yabancılara öğretilmelidir.

KAYNAKÇA

- Açık, F. (2008). Türkiye’de Yabancılara Türkçe Öğretilirken Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Uluslararası Türkçe Eğitimi ve Öğretimi Sempozyumu Bildirisi*. Doğu Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü.
- Aksan. D. (2006). Her yönüyle Dil, ana çizgileriyle Dilbilim; TDK. Yay: Ankara.
- Aktaş, T. (2004). “Yabancı Dil Öğretiminde İletişimsel Yeti”. *Sosyal Bilimler Dergisi*, Selçuk Üniversitesi, Konya, Sayı 12, s. 45-58.
- Aktaş, T. (2005), *Yabancı Dil Öğretiminde İletişimsel Yeti*. Journal of Language And Linguistic Studies (s. 27-39).
- Bayyurt, Y. (2011), Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kültür Kavramı Ve Sınıf Ortamına Yansıması. D. Yaylı ve Y. Bayyurt (Editörler) *Yabancılara Türkçe Öğretimi Politika yöntem ve beceriler içinde* (s. 29-42). Anı Yayıncılık: Ankara.
- Brown, H., D., (2000), “*Principles of Language Learning and Teaching*”, New York, Longman.
- Byram, M., Gribkova, B., Starkey, H., (2002), “*Developing the Intercultural Dimension in Language Teaching: A Practical Introduction for Teachers*”, Strasbourg: Council Of Europe <http://lrc.cornell.edu/director/intercultural.pdf>
- Çifci, M., Batur, Z., Keklik, S. (2013). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kültür. *Yabancılara Türkçe Öğretimi*. M. Durmuş. A. Okur. (Birinci baskı), s. 365 – 370. Grafiker Yayınları: Ankara.
- Demir, A., Açık, F. (2011). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kültürlerarası Yaklaşım ve Seçilecek Metinlerde Bulunması Gereken Özellikler. *Tubar-XXX*, s.52-72
- Demirekin, M. (2014). Yabancılara Türkçe ve İngilizce Öğretiminde Kültürel İfadeler. *3rd International Conference On Language And Literature “Turkish in Europa” Tirana/Albania, Proceedings Book*, v. s.361-372

- Demirel, Ö. (1993), *Yabancı Dil Öğretimi, İlkeler, Yöntemler, Teknikler*. Usem Yay. Ankara.
- Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni, Öğrenme-Öğretme-Değerlendirme,
- Duman, G. B. (2013) *Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Materyal Geliştirme ve Materyallerin Etkin Kullanımı. Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1(2), 1-8.
- Durmuş, M. (2013). *Türkçenin Yabancılara Öğretimi: Sorunlar, Çözüm Önerileri Ve Yabancılara Türkçe Öğretiminin Geleceğiyle İlgili Görüşler*. Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Türkçenin Öğretimi Özel Sayısı, 11, 207-228.
- Durmuş, Mustafa (2013), *Yabancılara Türkçe Öğretimi*, Grafiker Yay. Ankara.
- Duru, H.: (2013), “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Yazılı, İşitsel, Görsel Araçlar ve Dil Öğretim Ortamları” *Yabancılara Türkçe Öğretimi El Kitabı*, Ed. M. Durmuş, A. Okur, Ankara, Grafiker Yayınları, s. 395-412.
- Endin, M. (1972). *Türk Dil Bilgisi*. Boğaziçi yayınları: İstanbul.
- Europarat (2001). *Gemeinsamer europäischer Referenzrahmen für Sprachen: Lernen, lehren, beurteilen*. Berlin: Langenscheidt.
- Gomez-R., L. F. (2010). *English Textbooks for Teaching and Learning English as A Foreign Language: Do They Really Help to Develop Communicative Competence*. *Educ.Educ*, 13 (3), 327-346.
- Göçer, A. (2009). *Türkiye’de Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğreten Öğretmenlerin Uygulamalarına Yönelik Nitel Bir Araştırma*, *Dil Dergisi*, 145, 28-47.
- Gökalp, Z. (2003), *Türkçülüğün Esasları*, Kumsaati Yay. İstanbul.
- Gökalp, Z. (2016), *Türk Töresi*. Toker Yayınları: İstanbul.
- Gökalp, Ziya (1975), *Türkçülüğün Esasları*, Sebil Matbaacılık. İstanbul.
- Günay, V. Doğan (2016), *Kültür bilime Giriş Dil, Kültür ve Ötesi... Papatya Yayıncılık: İstanbul*.

- Güneş, F. (2014). *Türkçe Öğretimi Yaklaşımlar ve Modeller*, Pegem Akademi, Ankara.
- Güvenç, B. (1994), *İnsan ve Kültür* Remzi Kitabevi, (6. baskı), İstanbul.
- Kaplan, M. (2002), *Kültür ve Dil*, Dergâh Yay. İstanbul.
- Kaya, Z. (2006) *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*. Pegem A Yayıncılık, 2. Baskı.
- Kemp, J. ve Toperoff, D. (1998). *Guidelines for portfolio assessment in teaching English*. 20.04.2003 tarihinde <http://www.etni.org.il/ministry/portfolio> adresinden alınmıştır.
- Neuner, Gerhard (2003). *Vermittlungsmethoden. Historischer Überblick*. (Editor: Bausch, Karl- Richard, Christ, Herbert und Krumm, Hans-Jürgen). Handbuch Fremdsprachenunterricht. Tübingen/Basel: Francke, 225-234.
- Okur. A., Keskin. F. (2013). Yabancılara Türkçe Öğretiminde Kültürel Öğelerin Aktarımı: İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti Örneği. *Internatiol Journal of Social Science*, vol. 6, S. 1621 – 1628
- Özbay, M. (2003), Öğretmen Görüşlerine Göre İlköğretim okullarında Türkçe Öğreimi. Gölge ofset matbaacılık: Ankara.
- Özdemir, Emin (1986) “Türk Dili ve Edebiyatı Öğretiminde Karşılaşılan Başlıca Sorunlar” Ortaöğretim Kurumlarında Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi ve Sorunları. (Yay. Haz.: N. Ergen) Türk Eğitim Derneği Yayını, Öğretim Dizisi No: 4.
- Paulsaon, F.L., Paulson, P.R. ve Meyer, C.A. (1991). *What makes a portfolio a Portfolio? Educational Leadership*, 48(5), 60- 63.
- Richards, Jack C. And Rodgers, Theodore S. (2007) *Approaches and Methods in Langage Teaching*, Cambridge University Press.
- Sebüktekin, Hikmet (1973). "Yabancı Dil Öğretiminde Yöntem" Boğaziçi Üniversitesi Dergisi (Humaniter Bilimler) 1, s.95-100.

- Sever, S. (2013), *Çocuk edebiyatı ve okuma kültürü*. İzmir: Tudem. Sorokin, Pitirim (1997), *Bir Bunalımçağında Toplum felsefeleri*, (Çeviren: Meten Tunçay), Göçebe yayımları, 2. Baskı, İstanbul 1997.
- Şimşek, N. D.: (2015), “*Yabancılara Türkçe Öğretimi Ders Kitaplarındaki Metinlerin İlişkisel Söz Varlığı Açısından Değerlendirilmesi*”, International Journal of Science Culture and Sport (IntJSCS), Special Issue 3, s. 809- 827.
- T. C Milli Eğitim Bakanlığı. http://abdigm.meb.gov.tr/eski_site/uaorgutler/AK/cefr_Turkce. Pdf
- Tapan, N. (1995). Yabancı Dil Olarak Almanca Öğretiminde Yeni Bir Yöneliş: Kültürlerarası- Bildirişim Odaklı Yaklaşım. Alman Dili Ve Edebiyatı Dergisi XI, 149- 167. Türkçe Sözlük, (1988). TDK Yayınları, Ankara.
- Tutar, H. (2016), *Örgütsel davranış (Örgüt Teorileri ve Çağdaş Yaklaşımlar Açısından)* Detay Yayıncılık; Ankara.
- Türkçe Sözlük, (1988). TDK Yayınları, Ankara.
- Uygur, N. (1996), *Kültür Kuramı*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Ülker, N. (2007). *Hitit Ders Kitapları Örneğinde Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kültür Aktarımı Sürecine Çözümleyici ve Değerlendirici Bir Bakış*. Yayımlanmış yüksek lisans tezi, İstanbul üniversitesi sosyal bilimler enstitüsü.
- Ülker, N. (2007). *Hitit Ders Kitapları Örneğinde Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kültür Aktarımı Sürecine Çözümleyici ve Değerlendirici Bir Bakış*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Türkçe Sözlük, (1988), TDK Yayınları, Ankara.
- Vargelen, H. (2013). *Kültürlerarası iletişimsel yeterlilik bağlamında yabancı dil Olarak Türkçe öğretimi ders kitaplarının değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Vetter, Eva (2008). *Konstruktiver konstruktivistischer Fremdsprachenunterricht– Eine Suche nach den Grundsätzen des aktuellen und zukünftigen Fremdsprachenunterrichts.* (Editor: Tanzmeister, Robert), 95- 118.
- Yalın, H. İ. (2002). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme.* Nobel Yayınları: Ankara.
- Yılman, M. (1995). *Demokrasimizin Kültürel Temelleri.* (4.baskı) İzmir: Serdar Ofset.

ÖZGEÇMİŞ VE İLETİŞİM BİLGİSİ

Tawfik Al-Sharabi, Yemen, Taiz şehrinde 1991 yılında doğmuştur. Üniversite dönemine kadar eğitime Taiz'de devam etmiş, Sana'a Üniversitesi Yabancı Diller Fakültesi Türk Dili Ve Edebiyatı Bölümünden Mezun olmuş. Akademik eğitimine Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümünde okumaya devam etmekte olup aynı zamanda Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı İşletme PR. (MBA) Bölümünde Yüksek lisans yapmış. Ana dili Arapça, İkinci dil Türkçe ve Orta derecede İngilizce bilmektedir.

Elektronik posta: alsherabitawfik@gmail.com